

Protokoll
1995/96:22

Riksdagens protokoll 1995/96:22

Tisdagen den 14 november

Kl. 14.00 – 16.57

---

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 6, 7 och 8 november.

2 § Anmälan om entledigande av statsråd, m.m.

Upplästes och lades till handlingarna följande från statsminister Ingvar Carlsson inkomna skrivelse:

Till riksdagen

På begäran av statsrådet Mona Sahlin har jag, med verkan fr.o.m. den 17 november 1995, entledigat henne från uppdraget som statsråd.

Jag har vidare, med stöd av 7 kap. 5 § regeringsformen, förordnat statsrådet Marita Ulvskog att fr.o.m. den 17 november 1995 i chefens för Socialdepartementets ställe föredra förvaltnings- och lagstiftningsärenden som gäller jämställdhet mellan könen.

Jämställdhetsombudsmannen och jämställdhetsnämnden skall höra till statsrådet Ulvskogs ansvarsområden.

Stockholm den 10 november 1995

Ingvar Carlsson

3 § Meddelande om svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 1995/96:17

Till riksdagen

Beträffande interpellation 1995/96:17 av Ulf Melin (m), Livets Ords Kristna Gymnasium, får jag meddela att jag inte kan besvara denna inom föreskrivna fyra veckor.

Skälet härtill är att tid för en debattdag som passar både interpellanten och mig inte står att finna under denna tidsperiod.

Jag kommer att besvara interpellationen den 12 december 1995.

Stockholm den 7 november 1995

Ylva Johansson

Prot. 1995/96:22
14 november

Svar på frågor

4 § Svar på fråga 1995/96:67 om EU-domstolens dom om könskvotering

Anf. 1 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Herr talman! Inger Segelström har frågat arbetsmarknadsministern vilka åtgärder han är beredd att vidta för att EG-domstolens nyligen avkunnade dom om positiv särbehandling vid tjänstetillsättning inte skall ge några negativa konsekvenser för svenska kvinnor. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Den 17 oktober i år avkunnade EG-domstolen dom i målet Echard Kalanke mot Freie Hansestadt, Bremen. Domen gällde en begäran från den tyska arbetsdomstolen om tolkningen av rådets direktiv om likabehandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, yrkesutbildning och befordran samt arbetsvillkor.

Ärendet rörde tillsättningen av en tjänst som avdelningschef för parkförvaltningen i Bremens stad. Valet stod mellan två sökande med likvärdiga meriter, en man och en kvinna. Enligt delstaten Bremens lag om jämställdhet i offentlig förvaltning skall kvinnor, som har meriter som är likvärdiga med dem som deras manliga konkurrenter har, ges företräde inom de områden där de är underrepresenterade.

Den tyska arbetsdomstolen hade vid sin prövning utgått ifrån att de båda sökande hade likvärdiga meriter och att kvinnor var underrepresenterade vid parkförvaltningen. Därmed var arbetsgivaren skyldig att anställa kvinnan på tjänsten. Arbetsdomstolen påpekar också att det i ärendet inte rörde sig om ett strikt kvoteringsystem som oberoende av meriter reserverar en viss procentsats av lediga tjänster för kvinnor, utan om ett system som är beroende av sökandes skicklighet och där kvinnor endast prioriteras vid likvärdiga meriter. Ett sådant system är enligt domstolen förenligt med tysk grundlag.

EG-domstolen konstaterar dock i sin dom att nationella regler som undantagslöst och ovillkorligt automatiskt garanterar ett företräde för kvinnor vid tillsättning eller befordran går längre än att bara främja lika möjligheter och att sådana regler överskrider gränsen för den undantagsbestämmelse som finns i artikel 2.4 i likabehandlingsdirektivet. Svaret till den tyska arbetsdomstolen är således att likabehandlingsdirektivet förhindrar en nationell reglering om positiv särbehandling så som den återfinns i Bremen.

En preliminär analys av domen utförd av Socialdepartementet och JämO i Sverige visar att den svenska jämställdhetslagens bestämmelse om positiv särbehandling i lagens paragraf 16 inte står i strid med domen. Jämställdhetslagens regel ger möjlighet och kan sägas uppmuntra arbetsgivare att tillämpa positiv särbehandling vid tjänstetillsättningar, om det sker som ett led i strävandena att främja jämställdhet i arbetslivet. Positiv särbehandling är, enligt vår jämställdhetslag, inte en absolut skyldighet utan en möjlighet för arbetsgivaren. Dessutom rör våra regler – det är en stor skillnad – det underrepresenterade könet, vare sig det är kvinnor eller män, medan de i Bremen rör endast kvinnor.

En ny regel i högskoleförordningen (1993:100) ger på samma sätt högskolan en möjlighet att använda sig av positiv särbehandling till

förmån för en sökande av underrepresenterat kön, vilket nästan alltid är kvinnor. Det underrepresenterade könet ges dock ingen undantagslös eller ovillkorlig rätt till tjänsten, varför denna bestämmelse inte torde strida mot EG-domstolens tolkning av likabehandlingsdirektivet.

När det gäller förordningen (1995:936) om vissa anställningar som professor och forskarassistent, som inrättas som en följd av propositionen om jämställdhet mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet (1994/95:164) – där kvinnor är ännu färre – gäller denna endast för vissa speciellt inrättade tjänster som utgör ett viktigt led i en särskild jämställdhetsåtgärning under en begränsad tid. Inte heller denna förordning borde därför strida mot domen.

Slutligen vill jag nämna att det i vissa svenska förordningar angående regionalpolitiskt stöd finns reglerat att minst 40 % av det antal arbetsplatser som tillkommer till följd av stödet skall förbehållas vardera könet. Dessa förordningar analyseras för närvarande inom regeringskansliet, och det är ännu för tidigt att med säkerhet uttala sig om huruvida de strider mot direktivet eller ej. Det förefaller dock som om så inte är fallet.

Det direktiv som EG-domen gäller, likabehandlingsdirektivet, analyserades mycket noga innan Sverige gick med i EU. Den svenska utgångspunkten har varit att direktivet möjliggör positiv särbehandling. I betänkandet Tio år med jämställdhetslagen konstaterades att ”positiv särbehandling för att främja jämställdhet är tillåten”.

Jag anser således att EG-domstolens dom inte får några konsekvenser för det svenska jämställdhetsarbetet. Domen är ändå djupt olycklig. Den ger signaler som kan användas som ett slagträ mot alla dem, runt om i Europa, som arbetar på många olika sätt för att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden. Positiv särbehandling har visat sig vara ett av flera mycket bra redskap i det arbetet, och i Sverige kommer den metoden att inom ramen för gällande rätt och lagar användas även i fortsättningen, om och när behov föreligger – och det gör det oftast.

Vi skall nu föra upp frågan på dagordningen inom EU. Den ansvarige kommissionären Flynn har redan aviserat att kommissionen också vill ta upp konsekvenserna av domen till diskussion. Sverige kommer också att bidra till att domen diskuteras i ministerrådet.

Anf. 2 INGER SEGELSTRÖM (s)

Herr talman! Jag vill tacka jämställdhetsministern för svaret. Det som har hänt sedan jag ställde den här frågan är att socialdemokraten Birgitta Ahlqvist har haft en debatt i EU-parlamentet. Det framgick då att det är direktivet om jämställdheten som är problemet. Jag tror att Europas kvinnor förväntar sig att Sverige agerar kraftfullt i den här frågan.

För att säkra jämställdheten i Sverige på sikt behöver vi förändringar i den här lagstiftningen. Därför undrar jag hur regeringen avser att agera för att få till stånd en förändring i det här direktivet. Har vi de andra länderna med oss i EU så att vi kan få till stånd en positiv särbehandling?

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

Svar på frågor

Anf. 3 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Herr talman! Jag avser förstås att ta upp frågan med Marita Ulvskog, som efterträder mig på fredag. Det ges utrymme redan senare i år att inom ministerrådet ta upp frågan i EU, vilket Sverige också kommer att göra.

Jag vill också tillägga att ställföreträdande JämO nyligen hade ett sammanträffande med både jurister och andra experter ifrån de andra medlemsländerna i EU. I många länder har man en lagstiftning i detta avseende som är mycket lik den svenska. Deras bedömning var att positiv särbehandling inte berörs av domen, men att man ändå behöver gå igenom det här – precis som Inger Segelström sade. Jag avser också – eller det kanske blir Marita Ulvskog – att ge JämO ett uppdrag att mera ingående gå igenom den svenska lagstiftningen och vilka konsekvenserna kan bli. Därtill skall vi självfallet ta upp frågan i ministerrådet så fort tillfälle ges.

Anf. 4 INGER SEGELSTRÖM (s)

Herr talman! Jag vill tacka jämställdhetsministern för både den här debatten och många andra om jämställdhetsfrågor.

Och nu, herr talman, tänker jag göra någonting som jag egentligen inte får, men i världens mest jämställda parlament får vi ha känslor.

(Inger Segelström omfamnade jämställdhetsministern.)
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1995/96:104 om hets och våld mot homosexuella

Anf. 5 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Herr talman! Karin Pilsäter har frågat mig vilka åtgärder jag planerar för att stävja hetsen och det riktade våldet mot homosexuella.

Jag vill till en början nämna att Folkhälsoinstitutet har initierat en kartläggning av våldet mot homosexuella. Kartläggningen beräknas vara klar till årsskiftet. Jag kommer naturligtvis att med intresse ta del av vad som kommer fram i detta arbete.

Jag vill vidare stryka under att i princip varje form av diskriminerande angrepp på enskilda homosexuella är kriminaliserat. I brottsbalken har också, men verkan från den 1 juli 1994, införts en särskild straffskärpningsgrund för sådana fall där ett motiv för brottet varit att kränka någon på grund av ras, hudfärg, nationalitet eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller annan liknande omständighet. Skyddet enligt straffskärpningsgrunden begränsas inte bara till dem som bestämmelsen om hets mot folkgrupp tar sikte på utan omfattar också andra diskriminerande motiv av jämförligt slag, t.ex. fall där ett motiv för brottet varit att kränka någon på grund av hans eller hennes sexuella läggning. Bestämmelsen innebär ett förstärkt straffrättsligt skydd för personer som tillhör utsatta grupper, exempelvis homosexuella, mot att

bli utsatta för brott just för att de tillhör en sådan grupp. Polis, åklagare och domstolar skall alltså ägna särskild uppmärksamhet åt motiv av detta slag och ge prioritet åt dessa typer av brott. Polisens problemorienterade arbetssätt bör vara en god grund för att utveckla insatser mot denna typ av brottslighet.

I sin fråga tar Karin Pilsäter upp hets och våld mot homosexuella från nynazistiska grupper. Enligt min mening är det ingen tvekan om att kampen mot rasism och intolerans är av stor betydelse för att motverka sådan brottslighet. Denna kamp måste vara långsiktig och bedrivs inom alla samhällsområden. Jag har nyligen i en interpellationsdebatt om rasistiskt våld närmare utvecklat min syn på frågor av detta slag. Låt mig i detta sammanhang åter slå fast att det råder en i det närmaste total enighet om att rasism och liknande intolerans är oförenlig med de värderingar och normer som råder i vårt samhälle och att alla uttryck för rasism och diskriminering bör bekämpas med kraft. Vi måste alla reagera på varje yttring av rasism och diskriminering och visa att sådana tendenser inte är acceptabla i ett demokratiskt samhälle. För att vidmakthålla ett demokratiskt samhälle krävs det alltid ett aktivt försvar för grundläggande värden som tolerans, humanitet och respekt för människovärdet.

Jag vill avslutningsvis peka på att regeringen i vinter kommer att presentera ett nationellt brottsförebyggande program. Det är min förhoppning att programmet skall sprida kunskap och inspirera till lokalt brottsförebyggande arbete. Även detta arbete bör ha goda förutsättningar att bidra i kampen mot brottslighet med diskriminerande motiv.

Anf. 6 KARIN PILSÄTER (fp)

Herr talman! Jag vill tacka justitieministern för det här svaret. Kampen mot sådan brottslighet som har diskriminerande motiv är en viktig utmaning att anta nu. Jag tror också att man lätt glömmer bort att de här kränkningarna inte beror på speciell etnisk bakgrund, men det är samma synsätt, nämligen att människor som är avvikare inte är lika mycket värda och därför inte heller skall ha samma rättigheter. Det intressanta är egentligen inte den etniska grunden utan synen på avvikare.

Ett problem i just det här sammanhanget är ju att vi andra tyvärr ligger långt efter på grund av att det dröjde länge innan man över huvud taget från samhällets sida erkände att det här var ett problem. Längre hänvisade man från statsmakternas sida till att man inte ens visste om det fanns ett riktat våld. Man måste göra undersökningar. Det är ju bara ett par år sedan som man hänvisade till att utredningen om registrerat partnerskap först måste vara klar innan man kunde titta närmare på de här sakerna. Därför är det oerhört bra att vi i varje fall är överens om att det finns ett särskilt riktat våld mot homosexuella, och att man bör ta tag i detta problem.

Justitieministern påpekade att i princip varje form av angrepp på homosexuella är kriminaliserat. Men det finns en skillnad, och det är att den hets som angripna har i sina material, framför allt från nynazistiskt håll, inte är kriminaliserad. Det i sin tur tror jag riskerar att bereda

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

vägen för angrepp, eftersom man på sätt och vis sätter normerna med vad som är förbjudet. Jag tror inte att man på så sätt alltid kan komma åt problemet, men det sätter normerna för allmänheten. Det är förbjudet att skriva i sina pamfletter "Död åt judar" men det är inte förbjudet att så som nynazisterna gör skriva "Homosexuella har ingen rätt att leva". Därför vill jag ändå fråga om det inte är dags att överväga att sätta in ett förbud mot hets mot homosexuella i brottsbalken.

Anf. 7 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Herr talman! Den här frågan kommer upp med jämna mellanrum. Det handlar inte bara om homosexuella. Man kan diskutera om de också som kollektiv borde skyddas genom en särskild bestämmelse vid sidan av att de som individer är skyddade i vår lagstiftning. Det handlar också om andra som är avvikande på något sätt, handikappade och utvecklingsstörda för att nämna några andra grupper.

Det är viktigt att vi överväger vilken effekt de åtgärder vi vidtar har. Det här är områden som vi har anledning att verkligen med kraft arbeta med för att motverka dessa tendenser, men då har vi också ett väldigt viktigt ansvar att välja instrument för det.

Jag är inte säker på att en förändring av bestämmelsen om hets mot folkgrupp i den riktning som Karin Pilsäter förordar skulle ha någon större betydelse i det här sammanhanget. Jag tror att det viktigaste vi har att göra fortfarande är att säkerställa att brottslighet med den karaktären att motivet ligger i en diskriminerande, föraktfull inställning från den brottsliga sidan beivras på ett effektivt sätt. Vi har en bit kvar att gå i den riktningen.

När vi har uttömt alla våra möjligheter och om vi då anser att det finns ytterligare åtgärder man kan vidta, bör vi naturligtvis vidta dem. Men för dagen ser jag inte det som något effektivt medel att bekämpa den här typen av brottslighet.

Anf. 8 KARIN PILSÄTER (fp)

Herr talman! Man ser ju att dagens nynazister ägnar sig åt precis det som gårdagens gjorde. Det är människor med utländsk bakgrund – beroende på vilket land man själv är nynazist i är det de som kommer någon annanstans ifrån som det är fel på – homosexuella och för den delen i viss mån liberaler som man hetsar mot.

Vad vi vet i dag är att många av nynazisterna går från ord till handling. Därför undrar jag om det inte ändå skulle kunna vara en poäng att man tydligt för dessa grupper talar om att det, precis på samma sätt som det är förbjudet att skriva "Död åt judar", också är förbjudet att skriva "Död åt homosexuella". Det kan inte anses vara en förmildrande omständighet att man har detta synsätt när man sedan så småningom bli dömd för den brottsliga gärning man har begått.

Anf. 9 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Herr talman! Jag måste protestera mot den beskrivning som Karin Pilsäter här gör. Det är verkligen ingen förmildrande omständighet att man har diskriminerande motiv för att begå sitt brott.

Som jag redogjorde för i mitt svar är det tvärtom inskrivet i brottsbalken att detta är en försvårande omständighet, och det gäller varje diskriminerande motiv som man har för en brottslig gärning, även homosexuella.

Det viktiga är ju just detta att hindra att ord övergår till handling. Det är skälet till att varje brottslig handling som någon begår, även den som riktar sig mot homosexuella, och särskilt den med tanke på straffskärpningsgrunden, är kriminaliserad. Det viktiga som jag ser det är att vi verkligen tillämpar den lagstiftning vi har.

Dessutom vill jag tillägga att det arbete vi bedriver i dag, med en högre aktivitet än tidigare och med insikt om att detta är ett hotande problem i vårt samhälle när det gäller att komma till rätta med nynazistiska grupper av olika slag, givetvis riktas mot varje uttryck för förakt från dessa grupper, oberoende av om detta omfattas av bestämmelsen om hets mot folkgrupp eller ej.

Anf. 10 KARIN PILSÄTER (fp)

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag drog in ett ämne som inte togs upp i frågan, men det finns många som tycker att det verkar som om dessa brott bedöms på andra sätt och att man inte tillämpar just den paragrafen. Men det hör inte till denna fråga.

Jag tror säkert att regeringen har de bästa ambitioner i denna fråga. Det som är viktigt är att man i dag erkänner att fenomenet finns och ser det som ett problem. Vi får se vad kartläggningen visar och om det kommer fram några nya förslag med tiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1995/96:88 om socialtjänstens möjligheter till tvång

Anf. 11 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Herr talman! Göte Jonsson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att öka socialtjänstens möjligheter att genom tvångsåtgärder ingripa tidigare och därmed bryta ett asocialt beteende och levnadssätt.

Göte Jonsson refererar till en händelse som inträffat på en ort i landet där en ung man begått ett allvarligt brott. Den unge mannen var väl känd av såväl polisen som de sociala myndigheterna. De sociala myndigheterna hade enligt Göte Jonsson inte haft lagligt stöd att vidta de åtgärder man ansåg vara motiverade.

Lagen om vård av unga skall trygga samhällets möjligheter att kunna ge barn och ungdom den vård och behandling de behöver. Lagen kompletteras på så sätt socialtjänstlagen i situationer där frivilliga insatser är otillräckliga.

Den nya lag om vård av unga som infördes den 1 juli 1990 ökade socialtjänstens möjligheter att ingripa i ett tidigare skede innan problemen blivit så allvarliga att det är svårt att komma till rätta med dem.

Prot. 1995/96:22

14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Den nivå som skall föreligga som en grund för tvångsåtgärder är att den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.

Brottslig verksamhet är således en grund för vård enligt lagen, om inte den nödvändiga vården kan ges i frivilliga former. Lagen om vård av unga ger dessutom socialtjänsten en ytterligare möjlighet att ingripa innan situationen blivit så allvarlig att förutsättningarna för tvångsvård är uppfyllda. Socialnämnden har då möjlighet att besluta att den unge skall ha regelbundna kontakter med en kontaktperson eller delta i behandling i öppna former inom socialtjänsten.

Jag vill också nämna att regeringen i vinter kommer att presentera ett nationellt brottsförebyggande program. Avsikten är att utveckla ett långsiktigt och sammanhållet agerande från samhällets sida när det gäller brottsförebyggande arbete. Det är inte minst viktigt när det gäller åtgärder för att förhindra att barn och ungdomar dras in i kriminalitet. Avsikten är också att programmet tillsammans med satsningen på närpolis skall innebära att det över hela landet sker en kraftfull ökning av det lokala brottsförebyggande arbetet.

Att inte lyckas förhindra att en ung person begår ett allvarligt brott är naturligtvis ett allvarligt misslyckande för samhället. Jag kan emellertid inte på grundval av Göte Jonssons fråga dra någon generell slutsats att lagstiftningen för tvångsvård av unga är bristfällig.

Anf. 12 GÖTE JONSSON (m)

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Frågeställningen i sig är inte ny. Den har varit aktuell under många år. Vi har från moderat sida vid åtskilliga tillfällen ställt krav på en åtstramning av lagen om vård av unga på ett sådant sätt att socialtjänsten skulle kunna ingripa tidigare. Vi har i en motion skriven så sent som under senaste motionstiden i början av detta år tagit upp frågan. Vi krävde att lagen om vård av unga skulle ses över. Man har ute i socialtjänsterna i de olika kommunerna inte förutsättningar att ingripa på ett sådant sätt som man menar att man borde kunna göra.

När det gäller det aktuella Klippanfallet hade socialtjänsten uppfattningen att vederbörande skulle placeras i ett särskilt hem för unga. Vederbörande var också placerad i ett sådant hem, men sedan upphävde länsrätten beslutet. Det har funnits liknande fall när det gäller ynglingen i fråga i den kommunen.

Det är ganska märkligt att socialministern kan säga att det inte finns skäl att se över lagstiftningen. Länsrätten måste ju döma efter lagstiftningen. Socialnämnden tar ställning utifrån den bedömning som görs av behovet. Det visar sig att lagstiftning och behov kolliderar här. Vi har sett den tragiska konsekvensen av detta.

Nu vädjar jag till socialministern om att inte enbart utifrån detta fall utan utifrån det generella behovet se över lagstiftningen på ett sådant sätt att vi får möjlighet att i större utsträckning motarbeta den form av tragiska händelser som inträffade i Klippan.

Socialministern säger att man nu skall arbeta fram ett brottsförebyggande program. Det är litet märkligt att inte ta med denna fråga i ett sådant program.

Prot. 1995/96:22
14 november

Anf. 13 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Herr talman! Enligt min uppfattning finns det med dagens lagstiftning möjligheter att ingripa. Jag kan inte gå in på ett enskilt fall, men jag tycker att det är vällovligt att Göte Jonsson säger att man inte skall ta hänsyn bara till ett enskilt fall utan att man skall se över helheten, dvs. alla de områden där man har använt lagstiftningen i många olika kommuner.

Det är naturligtvis väsentligt att man när man skall gå in och vidta långtgående tvångsåtgärder därför att det är nödvändigt också måste presentera ett underlag som håller för en rättslig prövning. Utan att gå in på något enskilt fall vill jag säga att jag tycker att det är en väldigt viktig utgångspunkt.

Självfallet kommer jag att studera både detta och andra fall när vi nu skall titta på socialtjänstlagen och på annan typ av lag. Men de prövningar vi hitintills har kunnat göra när det gäller tvångsvård av unga visar att lagstiftningen har använts på ett betryggande sätt i en lång rad andra fall.

Anf. 14 GÖTE JONSSON (m)

Herr talman! Det vore märkligt om inte lagstiftningen skulle inrymma en rad fall. Men det är ju just frågan om hur långt lagen räcker som är aktuell i detta fall.

Vi vet att lagen inte räcker så långt som socialtjänsten ansåg. Verkligheten har visat att lagen inte räcker så långt. Som en effekt av länsrättens dom inträffade detta tragiska mord i Klippan.

Jag kan inte kritisera länsrätten. Det skulle vara fel, därför att länsrätten dömer utifrån lagen. Jag anser inte heller att vi skall utgå enbart ifrån ett speciellt fall. Men det är inte bara ett fall, socialminister Ingela Thalén! Det finns en rad fall ute i de olika socialnämnderna som faktiskt påvisar behovet av en skärpning av denna lag.

Vi har som jag sade tidigare från moderat håll vid upprepade tillfällen krävt en justering så att man får ökade möjligheter att ingripa. Nog finns det, när lagen inte räcker, skäl att se till att ändra lagen så att den blir verklighetsförankrad.

Anf. 15 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Herr talman! Av lagen framgår att man kan ingripa när den unge beter sig på ett sådant sätt att han eller hon riskerar att skada sig själv eller andra. Man kan ingripa när den unge ser ut att gå in i en brottslig verksamhet eller när den unge på annat sätt skadar sig själv eller andra genom missbruk.

Men det är självklart så, att de åtgärder man presenterar och bakgrunden och underlaget för det beslut man fattar måste vara av sådan karaktär att de håller för en rättslig prövning.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

Svar på frågor

Jag hävdar mycket bestämt att lagen i tillräckligt många fall har varit till så stor hjälp vid omhändertagande av unga att man kan säga att den så här långt har fungerat bra.

Jag tycker faktiskt att det är rätt uppseendeväckande att Göte Jonsson säger att länsrättsdomen var orsak till det tragiska som sedan skedde. Det tycker inte jag är en korrekt beskrivning.

Man kan inte döma i förväg, Göte Jonsson. Vi vet först efteråt, med facit i hand, hur det gick.

Anf. 16 GÖTE JONSSON (m)

Herr talman! Jag markerade mycket klart att jag inte kritiserar länsrätten. Länsrätten dömer utifrån lagen. Det jag kritiserar är det faktum att lagen inte räcker till i dessa fall. Grabben hade misshandlats tidigare.

I den nuvarande lagen inriktar man sig i första hand på den unge. Man inriktar sig inte på omgivningen. Min fråga till Ingela Thalén är nu: Finns det inte, utifrån de erfarenheter av våld bland bl.a. ungdomar, skäl att också i lagen ta hänsyn till risken för omgivningen i anslutning till dessa bedömningar? Det är bl.a. ett sådant krav som vi har ställt ifrån moderat håll.

Anf. 17 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Herr talman! Jag sade i ett tidigare inlägg att det alltid finns skäl att gå in och titta på verkliga händelser. Men att av en händelse dra slutsatsen att lagen inte fungerar tycker jag är att dra en förhastad slutsats. Jag tycker också att det med den lag vi har finns möjlighet att se till helheten.

Men det finns naturligtvis ett mycket djupare synsätt bakom Göte Jonssons fråga, och vi har helt olika synsätt när det gäller vilka åtgärder man skall vidta för att förhindra unga människor att skada andra, skada sig själva och falla in i kriminalitet som är till nackdel för både dem och deras omgivning.

Anf. 18 GÖTE JONSSON (m)

Herr talman! Min fråga är inte föranledd av bara ett fall. Som jag tidigare sade skrev vi så sent som i januari månad en motion, där vi pekade på detta problem.

Jag vädjar till socialministern: Se över LVU, så att socialnämnden får större möjlighet att i ett tidigare skede se till att ungdomar inte hamnar i den djupa kriminalitet som blir risken om man sätter in åtgärderna för sent.

Anf. 19 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Herr talman! I anslutning till att vi nu diskuterar och behandlar Socialtjänstkommitténs förslag om socialtjänstlag samt en del andra frågor som rör socialtjänsten, kommer naturligtvis frågan om socialtjänstens möjligheter att arbeta med individ- och familjeomsorg att stå i fokus. Därav finner jag inte i dag någon anledning att just se över lagen om tvångsvård av unga. Däremot finns det säkert anledning att se över

socialtjänstens möjligheter att över huvud taget arbeta mer aktivt för att delta i att skapa goda miljöer för unga människor och förhindra att de faller in i kriminalitet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

7 § Svar på fråga 1995/96:94 om ökning av antalet professurer

Anf. 20 Utbildningsminister CARL THAM (s)

Herr talman! Erik Arthur Egervärn har frågat mig om vad jag avser att göra för att den politiska intentionen om ökat antal professurer vid de mindre och medelstora högskolorna fullföljes.

Som följd av ett förslag i 1995 års budgetproposition är det numera möjligt för mindre och medelstora högskolor att ansöka om att få inrätta professurer. I propositionen anfördes att den forskningsmiljö som finns vid högskolan måste hålla erforderlig vetenskaplig nivå för att "professorsrättigheter" inom ett visst område skall kunna ges. Det ankommer enligt propositionen på Högskoleverket att göra denna bedömning.

Under Högskoleverkets första arbetsdag, den 3 juli 1995, inkom ansökningar från högskolorna i Kalmar, Karlstad, Växjö och Örebro om nära 40 professurer. Verket har tillsatt en beredningsgrupp bestående av fyra professorer under ordförandeskap av Madeleine Leijonhufvud, professor vid Stockholms universitet, för att granska de inkomna ansökningarna. Beredningen skall fastställa *kriterier* för beviljandet av professurer och skall enligt planerna fatta beslut i april månad 1996 om de ansökningar som kommit in. Först därefter kommer senare inkomna ansökningar att behandlas. Övriga mindre och medelstora högskolor har informerats om detta, och högskolorna har, med undantag av Mitt-högskolan, därför väntat med sina ansökningar.

Till dags dato har emellertid endast en ansökan från Mitthögskolan kommit in till Högskoleverket. Denna ansökan är daterad den 18 oktober och gäller en professur i ämnet organisk kemi. Ingenting hindrar emellertid Mitthögskolan att komma in med fler ansökningar och få dessa prövade.

Regeringens och riksdagens intentioner om att de mindre och medelstora högskolorna skall få möjlighet att inrätta professurer fullföljs alltså enligt planerna.

Anf. 21 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c)

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret. Jag noterar i svaret en positiv hållning till de små och medelstora högskolornas ambitioner att inrätta professorstjänster.

Utbildningsministerns svar leder dock fram till en följdfråga eller kanske snarare ett klarläggande. I svaret hänvisas till den beredningsgrupp som skall fastställa kriterierna för forskningsmiljön och kvaliteten på forskningen för att professorstjänster skall inrättas. Följdfrågan blir då närmast: Är det den aktuella högskolans totala forskningsmiljö

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

som skall prövas, eller är det forskningsmiljön inom det aktuella fakultets- eller ämnesområdet som skall prövas?

Anf. 22 Utbildningsminister CARL THAM (s)

Herr talman! Enligt propositionen, som ju godkändes av riksdagen, bör det ankomma på Kanslersämbetet, numera Högskoleverket, att bedöma huruvida den forskningsmiljö som finns för högskolan håller en vetenskaplig nivå för att professorsrättighet inom ett visst område skall ges.

Det måste nu ankomma på Högskoleverket att göra sin bedömning av vad detta innebär. Jag föreställer mig naturligtvis att man i första hand inriktar sig på de aktuella ämnena. Men det är klart att man måste ta viss hänsyn till resurser och forskningsmiljö också utanför dessa ämnen, t.ex. tillgång till informationsteknik, forskningsbibliotek och liknande. Jag föreställer mig att man inte uteslutande kan titta på det aktuella ämnet.

Jag vill emellertid understryka att regeringen är mycket positiv till en utveckling av de fasta forskningsresurserna vid de mindre och medelstora högskolorna, och jag är övertygad om att prövningen kommer att ske med utgångspunkt från vetenskapliga kriterier och med inriktning på en positiv hantering av ärendena.

Anf. 23 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c)

Herr talman! Jag är glad över klarläggandet att detta huvudsakligen handlar om den totala forskningsmiljön vid den aktuella högskolan. Det får ju inte leda fram till någon moment 22-situation, som skulle kunna bli risken om man enbart ser till forskningsmiljön i ett aktuellt ämne. Hur skall man kunna ha en hög forskningskvalitet innan man har en professorstjänst i ett ämne? Det är ju just forskningskvaliteten som professorn skall vara en garant för.

Jag är som sagt tacksam för klarläggandet att utbildningsministern avser den aktuella högskolans totala miljö.

Låt mig bara avslutningsvis konstatera att man vid Mitthögskolan har uttalade ambitioner att inrätta professorstjänster för nätverkspedagogik, cellulosateknik, systemvetenskap, informatik och regional utveckling m.m.

Jag tackar utbildningsministern för de klarlägganden jag har fått och det positiva svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1995/96:91 om kodressörer och djurhälsan

Anf. 24 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Herr talman! Patrik Norinder har frågat mig om vilka åtgärder jag är beredd att vidta med anledning av en doktorsavhandling som visar att kodressörer har enbart positiva effekter för djurhälsan.

Prot. 1995/96:22
14 november

Svar på frågor

Patrik Norinder har två gånger tidigare ställt ungefär samma fråga om kodressörer till min företrädare Karl-Erik Olsson.

Det är utan tvivel så att en rätt installerad och justerad kodressör bidrar till att hålla båsplatsen ren, och därmed bidrar den också till att minska förekomsten av klövsjukdomar, t.ex. klövröta. Det finns emellertid andra, mindre tekniska lösningar, som man kan använda sig av för att förbättra klövhälsan. Det finns dessutom nackdelar med kodressörer som inte uppväger deras fördelar. Därför är det enligt 15 § i djurskyddsförordningen förbjudet att använda dem.

Efter det att den här frågan senast besvarades, vilket skedde i januari 1994, har Jordbruksverket i oktober 1994 lagt fram en rapport om elektriska kodressörer. I Jordbruksverkets arbetsgrupp ingick, förutom personal från verket, forskare från Sveriges Lantbruksuniversitet och representanter för LRF och för djurskyddsföreningarna. En av forskarna som ingick i gruppen är den forskare vars avhandling Patrik Norinder hänvisar till. Jordbruksverkets arbetsgrupp förordar att man behåller djurskyddsförordningens förbudsbestämmelse. Enligt arbetsgruppen bör bristande hygien och/eller klövhälsoproblem i djurstallar i stället tillrättaläggas med andra åtgärder än med installation av elektriska kodressörer. Rapporten visar att problemen bör kunna lösas genom t.ex. gummimattor, riklig strö, regelbunden klövvård, båsavskiljare, individuellt justerbara forderbordsgrindar och anpassad utfodring.

Det är ytterst tveksamt om det från etisk synpunkt är försvarbart att använda el för att dressera djur så att de anpassar sig till vissa tekniska begränsningar. Vi bör i stället anpassa systemen till djurens biologiska förutsättningar. Från praktisk synpunkt är det också tveksamt om man kan förutsätta att kodressörer som en gång installerats på ett korrekt sätt förblir finjusterade i längden. Här finns uppenbara risker. Jag ämnar därför inte vidta någon åtgärd i anledning av den doktorsavhandling som Patrik Norinder hänvisar till.

Anf. 25 PATRIK NORINDER (m)

Herr talman! Jag vill överlämna en bild till jordbruksministern som täcker den doktorsavhandling som jag hänvisar till i min fråga. Det är en rätt skrämmande bild, och det är lätt att förstå att djuren lider med sådana klövar. Bilden visar alltså bl.a. en klöv som är fotograferad underifrån. Man kan lätt förstå hur svårt det här djuret måste ha det.

Det är riktigt att jag har ställt den här frågan tidigare två gånger. Det har jag gjort därför att vi har en lagstiftning som jag anser vara felaktig. Har vi en felaktig lagstiftning, skall vi naturligtvis ändra den. Att vi har en sådan lagstiftning kan bero på att det inte fanns tillräckligt med forskning eller på andra skäl. Men i dag finns det vetenskapliga belägg för att vi bör ändra lagen i det här hänseendet, anser jag.

Jordbruksministern tar upp en del frågor. Hon säger att en rätt installerad och justerad kodressör bidrar till djurhälsan. Men jordbruksministern säger också att det finns nackdelar. Jag kan inte riktigt se vilka nackdelarna är förutom de etiska synpunkterna. Jordbruksministern motiverar det hela med att det inte är försvarbart att använda el för att dressera djur. Det kan man ju tycka, men nu används det sedan

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

tidigare el. Nästan alla djurägare som har nötkreatur och även svin använder sig av elstängsel. Den lilla del el som används för kodressörer är mycket mindre än den el som redan används.

Jordbruksministern tar också upp att det är tveksamt om installationen görs på korrekt sätt och om kodressören blir finjusterad i längden. Detta är mycket enkelt att klara av då veterinärer och kontrollassistenter besöker ladugårdarna nästan varje vecka.

Anf. 26 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Herr talman! Patrik Norinder hävdar att det finns vetenskapliga belägg som styrker hans åsikt i frågan. Om jag förstår saken rätt skulle dessa belägg ha framkommit på senare tid, eftersom det nu skulle vara dags för en förändring. Jag förstår också att denna doktorsavhandling skulle utgöra ett led i denna förändrade syn.

Men jag vill bara påpeka att det egentligen inte har framkommit någonting nytt i sak i och med doktorsavhandlingen. En av de artiklar som ingår i den och som jag antar att Patrik Norinder hänvisar till fanns publicerad redan tidigare, dvs. när den tidigare borgerliga regeringen tog ställning. Min företrädare Karl-Erik Olsson hade då samma uppfattning som jag. Artikeln, som är från 1992, publicerades i Jordbruksverkets utredning Elektriska kodressörer, som redovisades för ungefär ett år sedan.

Jag vill också påpeka att den person, Krister Bergsten, som har gjort denna doktorsavhandling också satt med i arbetsgruppen, som jag tidigare sade. Han har varit med om att rekommendera den hållning som djurskyddslagen nu ger uttryck för. Jag förstår alltså inte vad det är för nytt i sak som har framkommit. Men det vore intressant att höra det.

Anf. 27 PATRIK NORINDER (m)

Herr talman! Vad som är nytt i sak är naturligtvis den vetenskapliga bevisningen. Digniteten på den undersökning som har gjorts har höjts. Den har upphöjts till en vetenskaplig avhandling. Opponenterna har haft möjligheter att framlägga sina synpunkter. Inga felaktigheter har framkommit i de undersökningar som är gjorda.

Jag har litet svårt att förstå statsrådets synpunkt här. Bägge två tycker vi väl att vi skall ha så hög djurhälsa som möjligt i Sverige. Där kan vi inte skilja oss åt.

Statsrådet har profilerat sig i djurhälsofrågor ute på kontinenten. Då vore det väl konstigt om vi i Sverige inte skulle kunna ha bra djurhälsa och utnyttja de möjligheter som finns. Här finns ett hjälpmedel som vetenskapligt bevisat inte har några negativa effekter på djuren. Det enda som statsrådet anför är en etisk synpunkt, och jag tycker inte att det räcker. Här har vi ett djurlidande som på ett enkelt sätt går att åtgärda.

Anf. 28 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Herr talman! Jag tycker att Patrik Norinder litet grand negligerar den etiska aspekten. Jag är fullständigt övertygad om att den dimensionen på djuruomsorg, men också på andra politikområden, kommer att

bli allt starkare. Människor kommer att bli mer och mer intresserade av att framhålla just den etiska aspekten. Detta är någonting som inte har diskuterats eller som har funnits med i beslutsfattandet tidigare, åtminstone inte på det här området.

Patrik Norinder säger vidare att det bara finns fördelar. Ja, fördelarna är ju att korna blir renare och att risken för olika typer av klövsjukdomar minskar. Det säger en del medan andra hävdar att man inte kan se någon skillnad. Vissa hävdar att dressörer ger försämrade djurhälsa och försämrade fruktsamhet. Andra säger att korna förblir opåverkade eller att de t.o.m. får en förbättrad djurhälsa. Det är klart att inom vetenskapen – det ligger så att säga i vetenskapens natur – finns det hela tiden motsättningar. Och det är vår uppgift att fatta ett politiskt beslut.

Anf. 29 PATRIK NORINDER (m)

Herr talman! Det är helt rätt, statsrådet, att vi skall fatta beslut på vetenskapliga grunder. Men i den här avhandlingen finns det ingenting motsäggande. Kan statsrådet hitta någonting som är felaktigt i avhandlingen? Där är det vetenskapligt belagt att kodressörer har enbart positiva effekter på djurhälsan. Då har jag mycket svårt att förstå varför.

Jag vill inte binda mig för att man skall använda el till kodressörerna. Jag är övertygad om att man kan hitta andra lösningar som har ungefär samma funktion. Jag vill då fråga statsrådet om hon är villig att medverka till att försöka att hitta andra lösningar med samma funktion. Det tror jag att man kan forska fram. Detta är betydelsefullt för djurhälsan. Jag vill inte ge mig på den punkten. Och jag vore tacksam om jordbruksministern ville hjälpa mig att öka djurhälsan med de hjälpmedel som finns tillgängliga.

Anf. 30 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Herr talman! Ja, det skall jag gärna göra. Jag trodde att dessa hjälpmedel var kända för Patrik Norinder som ju själv är jordbrukare.

Det handlar om att ha en intensivare renhållning, om att ha en intensivare klövövervakning med regelbunden klövvård, om att ha gummi-mattor under korna, om att lägga rikligt med strö på golvet, om att undvika cementgolv, om att använda båsavskiljare och om – som Kris-ter Bergsten rekommenderar – att ge korna fotbad.

Anf. 31 PATRIK NORINDER (m)

Herr talman! Nu börjar vi komma in på teknikaliteter. Det kan bli litet svårt att varje dag fotbada hundra kor som är uppbundna.

De saker som jordbruksministern nu räknade upp känner varenda jordbrukare till. Men det hjälper inte. Det finns ändå svårigheter med fotklövarna, särskilt då på uppbundna djur. Eftersom detta hjälpmedel existerar, finns det ingen anledning att inte använda det. Jag vädjar till jordbruksministern att tänka om i det här fallet och försöka hjälpa till att hitta en lösning så att det blir en bättre djurhälsa och klövhälsa.

Prot. 1995/96:22
14 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

Svar på frågor

Anf. 32 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Herr talman! Patrik Norinder säger att varenda bonde använder dessa metoder. Om varenda bonde gjorde det, skulle vi inte ha det här problemet med klövarna.

Men problemet är ju att bönderna inte använder dessa metoder och att det är mycket enklare, billigare och effektivare att använda denna elsak. Men jag kommer inte att ändra mig på den här punkten, och för min del är denna debatt slut.

Anf. 33 PATRIK NORINDER (m)

Herr talman! Det är en rätt allvarlig anklagelse mot jordbrukarna, att de inte sköter sina djur. Den debatten kan vi gärna ta en annan gång. Tack så mycket, jordbruksministern.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1995/96:82 om FN:s barnkonvention

Anf. 34 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)

Herr talman! Ulla Hoffmann har frågat statsministern om regeringen har för avsikt att inkorporera hela, eller delar av, barnkonventionen i svensk lag. Frågan har överlämnats till mig.

FN:s konvention om barnets rättigheter är ett viktigt instrument för att förbättra barnens situation i världen. Sverige har aktivt verkat för dess tillkomst, och vi tillhörde de första länderna som ratificerade den.

Genom ratificeringen har Sverige iklätt sig en folkrättslig förpliktelse att följa konventionens bestämmelser. Därmed har vi åtagit oss att garantera dessa rättigheter för alla barn och ungdomar i vårt eget land. Det innebär – enkelt uttryckt – att även om konventionen inte har ställning av svensk lag så skall domstolar och myndigheter redan i dag kontrollera att beslut de fattar som berör barn och unga inte skall stå i strid med konventionen.

I propositionen (1989/90:107) om konventionens ratificering gjordes en genomgång av konventionens artiklar och motsvarande svenska förhållanden. Det konstaterades att tillträdet till konventionen inte föranledde några ändringar i gällande lagstiftning.

Frågan om att ge de internationella konventionerna på området för mänskliga rättigheter ställning av svensk lag behandlades i samband med införlivandet av den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna.

Europakonventionen ansågs då ha en sådan särställning – bl.a. genom sitt preciserade innehåll – att den till skillnad mot övriga konventioner direkt kunde införlivas med svensk rätt. Detta har emellertid skett så nyligen att vi ännu inte har några verkliga erfarenheter av hur en sådan åtgärd verkar.

Mot bakgrund av detta tycker jag att det är bra att frågan om formerna för ett införlivande av FN:s konvention om barnets rättigheter i

det svenska lagsystemet nu prövas i riksdagen av socialutskottet och konstitutionsutskottet.

Jag delar självfallet Ulla Hoffmanns positiva syn på barnkonventionen. Det viktigaste är nu att fortsätta arbetet med att sprida kunskap om konventionen, att få människor att bli medvetna om den och att få dess anda att sprida sig till alla dem som har inflytande över barns och ungdomars vardag. Detta bör ske oavsett hur konventionen hanteras rent juridiskt.

Socialdepartementet planerar att, i arbetet med att nationellt följa upp FN:s sociala toppmöte, anordna en konferens våren 1996 för kommunala företrädare. Vid den konferensen skall vi också ta upp andra åtaganden vi har gjort inom FN:s ram, t.ex. barnkonventionen.

Till budgetpropositionen 1996 förbereder regeringen en barnbilaga, vilket också skall ses som en ambition att sätta barnen i centrum i konventionens anda.

Anf. 35 ULLA HOFFMANN (v)

Herr talman! Jag tackar statsrådet Hedborg för svaret. Sverige ratificerade FN:s barnkonvention 1990. En granskning gjordes där man fann att den svenska lagstiftningen helt och hållet var i överensstämmelse med barnkonventionen och att inga ändringar därmed måste göras.

Under årens lopp har man dock funnit att det är nödvändigt att göra förändringar. Exempelvis ser lagutskottet nu över barnens rätt att komma till tals och den flyktingpolitiska kommittén föreslår ändringar i utlänningslagen, bl.a. en höjning av åldersgränsen från 16 till 18 år. Man vill också lagreglera barns rätt att yttra sig i asylärenden. Dessa förändringar föreslås därför att man har upptäckt att svensk lagstiftning inte stämmer med barnkonventionen.

Jag tror att vi även framöver kommer att upptäcka fel och brister som leder till att riksdagen blir tvingad att utreda frågorna innan en lagändring kommer till stånd. Detta tar mycket lång tid, och under tiden far barn illa.

Statsrådet säger att domstolar och myndigheter skall kontrollera att deras beslut inte står i strid med konventionen. Om det vore så skulle lagstiftningen egentligen inte behöva ändras. Men så är det ju faktiskt inte. I stället genomför vi transformeringar – det är det vi gör nu genom att reparera lagarna. Vi märker att det läcker någonstans och så sätter vi på ett plåster.

Vänsterpartiet har som enda parti länge motionerat om att barnkonventionen skall inkorporeras i vår lagstiftning. Riksdagen behöver endast anta en lag som består av fyra ord: Barnkonventionen är svensk lag. Så har vi gjort med Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter – även det efter ett mångårigt motionerande från Vänsterpartiet.

I början av 1993 framförde Committé on the Rights of the Child kritik mot Sverige, och i sin rapport föreslår man att Sverige skall inkorporera konventionen. Nästa utvärdering kommer under 1997. Thomas Hammarberg har varnat för att Sverige, bl.a. genom Utlänningsnämndens beslut i utlänningsärenden, kommer att bli prickat då också.

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det vore därför lämpligt om Sverige inkorporerar konventionen innan dess.

Anf. 36 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)

Herr talman! Som Ulla Hoffmann säger funderar man på vissa områden kring frågorna om hur vi vill att lagstiftningen med hänsyn till barnen skall se ut, även om lagstiftningen i och för sig inte direkt står i strid med barnkonventionen.

Den flyktingpolitiska kommittén utreder nu en av frågorna, och slutbetänkandet kommer ganska snart. Enligt vad som framgår av vad kommittén tidigare har sagt i sitt principbetänkande verkar det som att man kommer att föreslå att utlänningslagstiftningen skall äga företräde, men att tillfälliga uppehållstillstånd skall kunna ges när det är viktigt att vård inte avbryts.

På så sätt konkretiseras på ett område hur vi anser att vi bör förhålla oss i förhållande till barnen och till barnkonventionens anda. Inkorporerandet av själva konventionen i vår lagstiftning är en fråga om huruvida det är så vi vill att konventionerna skall hanteras eller om vi vill att de skall gälla ändå, vilket annars är fallet. Det är ju inte fråga om annat än att barnkonventionen är ett mycket viktigt rättesnöre i den svenska rättstillämpningen.

Anf. 37 ULLA HOFFMANN (v)

Herr talman! Jag delar statsrådets uppfattning om vikten av barnkonventionen, och det är därför jag har ställt frågan. Jag önskar att det var så att domstolar och myndigheter verkligen i slutet talade om varför beslutet har fattats. Det finns förstås en orsak till att jag ställer frågan just nu, och det är med anledning av en del ärenden som nu ligger hos Utlänningsnämnden. Jag skall senare diskutera en fråga också med statsrådet Leif Blomberg.

Frågan om hur barnkonventionen skall inkorporeras i lagstiftningen är märklig med tanke på att vi numera är med i EU. Där har vi ju antagit hyllmeter efter hyllmeter med lagstiftning utan att jag tror att alla egentligen vet vad denna lagstiftning innebär.

Anf. 38 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)

Herr talman! Jag menar ändå att det allra viktigaste med barnkonventionen är att vi alla, i alla de sammanhang vi har att agera, agerar i dess anda. Det är ju ändå en tämligen allmänt hållen principiell konvention. Det som sker är faktiskt det som sist och slutligen avgör hur väl vi i praktiken inkorporerar barnkonventionen i vårt samhälle.

Jag vill peka på ett i mitt tycke intressant exempel på hur man kan arbeta i barnkonventionens anda. Regeringen tänker göra en barnbilaga till statsbudgeten. I Sollefteå kommun har man redan gjort en bilaga av den typen. Alla nämnder har fått tala om vad de gör för barnen, och sedan har man gjort en särskild barnbilaga. Det är arbete för medvetandegörande i konventionens anda, menar jag.

Anf. 39 ULLA HOFFMANN (v)

Herr talman! Jag delar statsrådets uppfattning. Jag tycker att det är jättebra att vi förväntar oss att alla skall agera i barnkonventionens anda. Men faktum kvarstår: Det är inte riktigt så enkelt att det räcker med att medborgarna i Sverige agerar. Vi har domstolar och myndigheter som enligt statsrådet skall kontrollera att de beslut som fattas inte står i strid med konventionen. Jag önskar att det vore på det sättet, men vi får fortsätta att arbeta för det. Jag hoppas också att Sverige slipper några prickar vid nästa utvärdering av barnkonventionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1995/96:22

14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

10 § Svar på fråga 1995/96:99 om nedsatt sjukpenning

Anf. 40 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)

Herr talman! Laila Bjurling har frågat socialministern om regeringen avser att ändra sjukpennings- respektive förtidspensionsreglerna så att förmågan att sköta en del av hushållsarbetet inte påverkar rätten till sjukpenning och förtidspension. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Avgörande för om rätt till sjukpenning respektive förtidspension föreligger är den försäkrades arbetsförmåga. Rätt till hel förmån förutsätter att ingen restarbetsförmåga finns. I princip bedöms oavlönat arbete inte på något annat sätt än avlönat arbete. Detta gäller ideellt arbete liksom hushållsarbete i hemmet i skäligen omfattning. Det är naturligtvis inte avsikten att män och kvinnor skall behandlas olika vid tillämpningen av dessa regler.

Riksförsäkringsverket har i en rapport till regeringen meddelat att tolkningen av hur hushållsarbete i hemmet skall påverka bedömningen av arbetsförmågan i vissa fall skiljer mellan olika länsrätter. Inget ärende har emellertid ännu nått högsta instans. Riksförsäkringsverket följer kontinuerligt de domar som avkunnas i lägre instanser i avsikt att föra de ärenden vidare som kan skapa klarhet i rättstillämpningen. Regeringen kommer noga att följa utvecklingen av praxis.

Anf. 41 LAILA BJURLING (s)

Herr talman! Tack så mycket för svaret på de här frågorna, statsrådet. Jag ber om ursäkt för att jag riktat dem fel. Jag hade inte fördelningen mellan socialministern och statsrådet riktigt klar för mig.

Vi är överens om att det skall vara litet tuffare bedömning nu för tiden. Vi har stramat upp den litet grand. Det skall vara de medicinska bedömningarna som avgör om man blir förtidspensionär eller inte, det skall inte längre vara sociala skäl eller arbetsmarknadsskäl.

Men det som skrämmer mig litet grand i de signaler jag får är att man går till överdrift åt andra hållet, så att det bedöms som att man har en restarbetsförmåga, som det så byråkratiskt heter, om man kan sköta vissa delar av sitt hushållsarbete. Det låter litet konstigt, tycker jag, om man som förtidspensionär inte skall kunna laga sin mat och eventuellt

Prot. 1995/96:22
14 november

Svar på frågor

diska, för det är väl ändå rätt vanligt att man gör det. Hur ser statsrådet på det?

Anf. 42 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)

Herr talman! Jag håller helt med om att restarbetsförmåga inte är något vidare uttryck. Jag hoppas att vi kan hitta ett bättre sätt att resonera om de här tingen, som ju är besvärliga. Det vi gör nu är, just som Laila Bjurling säger, att vi stramar åt bedömningen i den meningen att sjukdom måste vara sjukdom. Arbetsförmågan bedömer man sedan för sig.

Det som jag kan känna mig särskilt oroad av när det gäller Laila Bjurlings fråga är om det är sant att man behandlar män och kvinnor olika. Det vore i så fall ett synnerligen märkligt sätt att tillämpa lagstiftningen på. Det kan jag lova, att på den punkten kommer jag att visa ett alldeles särskilt intresse.

Anf. 43 LAILA BJURLING (s)

Herr talman! Det tackar vi alldeles särskilt för.

Jag kan inte svära på att det är sant. Men det har upplevts så. Både i Sörmland och i södra Älvsborg är det kvinnor som utsätts för frågan om de möjligtvis kan sköta litet hushållsarbete. Kan de det har handläggaren i sin nit tyckt att de har litet restarbetsförmåga kvar.

Det kan tänkas att det är någon man som har blivit tillfrågad också, men enligt de rapporter jag har fått är det ingen som frågar en man om han kan diska när det är tal om att han skall förtidspensioneras.

Anf. 44 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)

Herr talman! Jag skulle bara på den här punkten vilja säga att när man talar om att det finns bevisad arbetsförmåga i hushållsarbete kvar, handlar det naturligtvis inte om att kunna laga litet mat och diska, utan det handlar i så fall om en betydligt större insats i hemmet. Det kan t.ex. handla om att man sköter flera barn.

Den som jag uppfattar som den allra viktigaste delen i den här frågeställningen, om män och kvinnor behandlas lika, skall vi fortsätta att följa.

Anf. 45 LAILA BJURLING (s)

Herr talman! Det gläder mig att regeringen kommer att följa den här utvecklingen. Det är litet oroväckande om restarbetsförmågan bedöms olika vid olika länsrätter. Man borde rimligtvis över hela Sverige bedömas så rättvist som det någonsin är möjligt, oavsett om det gäller man eller kvinna. Men det tycks statsrådet och jag vara överens om.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1995/96:100 om folkpension för gifta pensionärer

Prot. 1995/96:22
14 november

Anf. 46 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)

Herr talman! Laila Bjurling har frågat socialministern om regeringen avser att ändra reglerna för folkpension så att gifta och sammanboende behandlas lika. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Med nuvarande regler för folkpension får en gift pensionär högre folkpension om maken inte har folkpension. Med de nya reglerna tas denna särregel bort, och folkpensionen till gift pensionär kommer då att vara lika stor oberoende av om maken har pension eller inte. Storleken på pensionen kommer alltså i ökad utsträckning att styras av civilståndet.

Även med nuvarande regler finns emellertid kopplingen till civilståndet. Två gifta pensionärer har alltid fått lägre folkpension än vad två sammanboende pensionärer har kunnat få.

Laila Bjurling säger att detta kan få till följd att gifta par skiljer sig, men fortsätter att sammanbo med varandra, och på det sättet får de den högre folkpension som gäller för ogifta pensionärer. Visserligen är huvudregeln den, att det är civilståndet som styr pensionens storlek, men för att förhindra att systemet utnyttjas på detta sätt finns det sedan gammalt ett undantag. Enligt lagen om allmän försäkring skall nämligen även två sammanboende räknas som gifta i pensionshänseende om de tidigare har varit gifta med varandra eller om de har eller har haft barn med varandra. Detta gäller givetvis även med de nya regler som träder i kraft den 1 januari 1996.

Det är alltså inte så att ett gift par kan höja sin pension enbart genom att ta ut skilsmässa. För att få pension som ogifta måste de flytta ifrån varandra och därmed dra på sig de extra kostnader som motiverar högre pension för ogift än för gift pensionär.

Anf. 47 LAILA BJURLING (s)

Herr talman! Återigen får jag börja med att tacka för svaret och en gång till be om ursäkt för att frågan var felriktad.

Den lagstiftning som vi pratar om är en gammal lagstiftning som riksdagen nu har ändrat på. Den byggde på att mannen var ensamförsörjare i familjen. Han kanske var några år äldre än kvinnan så att han gick i pension litet tidigare, och om kvinnan var hemmafru utan inkomster skulle han ha litet högre pension. Det var väl bra på den tiden. Men den tiden är ju förbi.

Under den diskussion som förts i samband med att vi har ändrat på lagstiftningen, så att en gift pensionär betraktas som en gift pensionär oavsett makens/makans tillstånd, har det i massmedierna framkommit att det är möjligt att skilja sig och fortsätta att bo ihop. Det gläder mig att det var fel uppgifter som har förekommit i den diskussionen. Det är naturligtvis missvisande att det skall gå till på det sättet. Jag har också fått en hel del telefonsamtal där människor har sagt: Jaha, nu får vi

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

skilja oss men bo ihop i alla fall, för det har det stått i tidningen att man kan göra.

Det är klart att det är sammanboendeförhållandet och de delade gemensamma utgifterna som skall avgöra om man skall räknas som ensamstående eller inte. Men såvitt jag förstår är det inte om man bor ihop eller inte som är huvudsaken, och det har det inte heller varit i den gamla lagstiftningen, utan det är om man bor ihop under vissa förhållanden, dvs. om man har varit gift, är gift, har eller har haft gemensamma barn.

Det jag undrar är: Har statsrådet några funderingar på att se över sambobegreppet över huvud taget?

Anf. 48 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)

Herr talman! Det Laila Bjurling nu pekar på som någonting som är ganska komplicerat när det gäller pensionärer är att det faktiska civilståndet spelar så stor roll för vilken pension man får. Om man fick önska skulle gifta och ogifta egentligen behandlas lika. Det är den metod som fungerar i alla väder.

Nu är de ogifta pensionärerna ofta också de som har de allra lägsta pensionerna, och det är orimligt att tänka sig att man skulle sänka pensionen för dem som är ensamma, ofta äldre änkor. Det är i dessa penningknappa tider också alldeles omöjligt att tänka sig att man skulle höja gifta pensionärens folkpension till samma nivå som de ogiftas. För ögonblicket finns det inga planer i den vägen, även om det i och för sig skulle vara det mest eleganta systemet, som skulle framstå som rättvist för alla.

Anf. 49 LAILA BJURLING (s)

Herr talman! Jag kan nog se att det är en viss rättvisa i att man har olika pensioner om man faktiskt är ensamstående eller om man är två som delar på sina hushållskostnader. Trots allt är det billigare att vara två som delar på sina kostnader, sett just utifrån att man har en hushållsgemenskap. Men nu pratar vi bara om folkpensionsdelen, inte om den del som man har tjänat in genom sitt arbete.

Inom vissa delar av socialförsäkringssystemet räknas i dag två vuxna människor som inte har gemensamma barn som två ensamstående och får två pensioner för ensamstående fast de rimligtvis borde ha delade inkomster och delade utgifter. Men inom andra delar av systemet räknas man som sammanboende. Det där tycker jag är litet oredigt.

Anf. 50 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)

Herr talman! Det kan finnas skäl att titta på den här frågan också. Dock vet vi att det är mycket svårt att sist och slutligen vara säker på att människor inte sammanbor ändå, om de flyttar ihop på gamla dar och väljer att "leva i synd". Det ger onekligen, med dagens system, betydligt högre pension.

Men det är också ett väldigt knepigt problem att lösa. I vilken mån skulle man betrakta de äldre som bor tillsammans som sammanboende? Vi har inte den typen av civilståndsbehandling i övrigt i systemet. Men

frågan blir naturligtvis mer och mer aktuell ju fler av de sammanboende äldre som kan tänkas komma i den situationen. Än så länge är de trots allt en minoritet.

Anf. 51 LAILA BJURLING (s)

Herr talman! Jag har ingen uppfattning om hur många det är fråga om. Det kanske inte är så väldigt många. Men jag tycker ändå att det känns som om man borde samordna det här sammanboendebegreppet i alla system, så att det inte är olika i olika system, i alla fall för oss som uppger att vi bor ihop. Det kan vara svårare att kontrollera dem som inte uppger att de bor ihop, det kan jag hålla med om.

Jag tackar än en gång så mycket för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1995/96:60 om FN och ungdomarna

Anf. 52 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Herr talman! Anders Ygeman har frågat mig hur regeringen vill verka inom FN för att världssamarbetet skall återvinna de unga generationernas förtroende.

Jag anser det vara av avgörande betydelse att ungdomar runt om i världen känner samma förtroende för FN som vi som var unga i världsorganisationens barndom gjorde. Utan en fast folklig förankring kan FN inte bli den organisation för främjande av fred, säkerhet och ekonomisk rättvisa som vi vill att den skall vara.

I mitt tal vid FN:s 50-årsjubileum i New York förra månaden framhöll jag att FN måste reformeras och anpassas för att bättre kunna möta de nya globala utmaningarna. En sådan process är också nödvändig för att den unga generationen skall känna att FN uppmärksammar frågor som särskilt angår den. De globala miljöhoten, narkotikahandeln, bristen på jämställdhet, arbetslöshet samt hiv och aids är några exempel på nya frågor som FN måste bli bättre på att diskutera och hantera.

Vid jubileumssessionen anordnade jag därför ett ”minitoppmöte” med 15 andra stats- och regeringschefer. Syftet med detta möte var att diskutera hur politiska ledare från ett antal länder som är särskilt angelägna om att skapa ett starkare FN på bästa sätt kunde stödja den nödvändiga reformprocessen. Vi kommer att fortsätta att tillsammans driva på i reformfrågorna under den närmaste tiden.

Jag tror också att ungdomars förtroende för FN kan öka om frivilligorganisationernas möjligheter att påverka världsorganisationens arbete kan stärkas. En mycket glädjande utveckling, som regeringen varmt har stött, har varit dessa organisationers aktiva medverkan vid de stora världskonferenserna om kvinnofrågor, miljö, befolkning, mänskliga rättigheter och social utveckling.

I kommissionen för globalt samarbete har vi föreslagit att ett särskilt forum för det civila samhället inrättas. Vårt förslag går ut på att representanter för frivilligorganisationer skulle träffas varje år några

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

Svar på frågor

veckor före det att FN:s generalförsamling inleds. Detta forum, som skulle kunna äga rum i FN:s byggnad i New York, skulle erbjuda en möjlighet för bl.a. företrädare för ungdomsorganisationer att diskutera de ämnen som regeringsföreträdare så småningom tar upp i generalförsamlingen. Jag är övertygad om att genomförandet av ett sådant förslag skulle bidra till att stärka förtroendet för FN, inte minst hos ungdomar.

Regeringen har också varit pådrivande i utarbetandet av det världsungdomsprogram som antogs i FN för några veckor sedan. Jag välkomnar speciellt att ett särskilt ungdomsforum nu planeras bli ett årligt återkommande arrangemang.

Anf. 53 ANDERS YGEMAN (s)

Herr talman! Jag vill tacka statsministern för svaret. Det är viktigt att vi nu klarar av att stärka FN:s anseende bland ungdomar. Flera händelser har urholkat FN:s anseende. Man kan se på situationen i Somalia och den situation som tidigare har rått i Bosnien.

Vi måste vinna kommande generationer för FN-tankens och ett demokratiskt världssamfund. Däri ingår att skapa kanaler mellan FN och ungdomar och ungdomsrörelser genom vilka man kan diskutera framtiden på ungdomars villkor.

Jag blev glad över svaret om ungdomsprogrammet och ungdomsforum. Tyvärr är beslutet om ungdomsforum inte nytt i FN. Man har beslutat om det flera gånger tidigare utan att beslutet har genomförts. Jag ser därför fram emot att den svenska regeringen kommer att vara drivande för att beslutet verkligen genomförs och att man engagerar sig i bildandet av kontaktkanaler.

Jag vill också passa på att påminna om att generalförsamlingen flera gånger har uppmanat Sverige och alla andra FN-nationer att inkludera en ungdomsdelegat i FN-delegationen. Jag hoppas att det kan hända oftare än vad som varit fallet hittills.

Jag hoppas också att vi i framtiden får se frukterna av regeringens ansträngningar på det här området.

Anf. 54 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Herr talman! Jag vill bekräfta att jag tycker att det är nödvändigt att vitalisera FN på en lång rad olika områden. Jag har varit med om att i anslutning till FN:s 50-årsjubileum utarbeta och lägga fram förslag, alltifrån hur man bättre klarar FN:s finanser och hur man stärker säkerhetsrådet till just hur man ger nya grupper ett inflytande över FN så att FN inte i så hög utsträckning blir ett samarbete mellan regeringar utan verkligen uppfattas som folkens högsta beslutande globala organisation. Givetvis är det då viktigt att ungdomar är med i den processen.

Jag kan lova att vi det närmaste året intensivt kommer att arbeta för att vi skall kunna förverkliga så mycket som möjligt av detta.

Anf. 55 ANDERS YGEMAN (s)
Herr talman! Jag vill återigen tacka statsministern för svaret, och jag hoppas att vi nästa gång vi diskuterar FN ser ungdomsforum förverkligat.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1995/96:70 om äldreminister

Anf. 56 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)
Herr talman! Chatrine Pålsson har frågat mig om jag avser att ge någon i regeringen uppdraget att vara s.k. äldreminister.
Frågor rörande de äldres situation ligger inom Socialdepartementets område, med socialministern som ansvarigt statsråd. I den meningen finns redan en äldreminister i regeringen.

Då Chatrine Pålsson, som framställt frågan, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav tredje vice talmannen att Rose-Marie Frebran i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 57 ROSE-MARIE FREBRAN (kds)
Herr talman! Jag måste tillstå att mitt hjärta inte riktigt är med när jag pliktskyldigt tackar för svaret på Chatrine Pålssons fråga.
Jag är ändå, herr talman, tacksam för att jag får möjlighet att ta emot det här svaret och kommentera den här för oss kristdemokrater mycket viktiga frågan.

I den meningen finns redan en äldreminister i regeringen, säger statsministern. Statsministern måste naturligtvis inse att det inte är en äldreminister ”i den meningen” som frågan avser.

Vi behöver inte göra den här frågan vare sig större eller mindre än frågan om t.ex. en ungdomsminister. Det är precis samma sak i det fallet som med det som frågeställaren har tagit upp. Frågor som berör ungdomar faller inom olika departements områden, och där finns ansvariga statsråd. Det hindrar inte att statsminister efter statsminister har utsett en särskild ungdomsminister, som i flera regeringar har sammanfallit med civilministern, men som särskilt har utpekats som ungdomsminister och haft ett övergripande ansvar.

Det är varken något mer eller något mindre som vi kristdemokrater efterfrågar när det gäller en äldreminister: någon som skulle få ett särskilt ansvar för hela detta sakområde inom regeringen.

Det handlar inte bara om frågor som ligger inom Socialdepartementets område, där vi har två ministrar. Man kan också nämna exempel på andra frågor som berör äldre: tillgången till bibliotek, kultur och folkbildning. Ja, man kan naturligtvis nämna hur många frågor som helst.

Varför är statsministern inte beredd att utse en äldreminister med ett övergripande ansvar, som tar vara på och bevakar de äldres intressen och behov?

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 58 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Herr talman! Jag vill nog påstå att parallellen med ungdomsministern tvärtom visar att vi på samma sätt som vi har ett civildepartement där civilministern har ansvar för ungdomsfrågorna också har ett socialdepartement där socialministern har ansvar för äldrefrågor.

Jag upplever inte, vare sig i den förra regeringen där kds deltog eller i den nuvarande regeringen, någon skillnad i det avseendet.

Jag deltog själv nyligen i överläggningar med företrädare för landets pensionärsorganisationer och hade då tillfälle att som statsminister diskutera några av de viktigaste frågeställningarna. Vi hade en utomordentligt bra diskussion. Jag tycker att det bästa sättet att tillvarata de äldres intressen och engagemang är en kombination av att statsministern då och då träffar pensionärsorganisationerna och att socialministrarna oftare gör det.

Däremot tycker jag att vi inom både den förra och den nuvarande regeringen kan vara självkritiska när det gäller att i olika avseenden följa upp detta arbete i praktiken. Jag skall gärna åta mig att försöka göra så att vi blir bättre på att tillvarata de äldres insatser.

Anf. 59 ROSE-MARIE FREBRAN (kds)

Herr talman! Jag kan inte se att fakta talar för att vi har ett departement som har ansvar för ungdomsfrågor i den meningen att de olika typer av frågor som berör unga människor handläggs av Civildepartementet. En mängd frågor som berör ungdomar behandlas inom Utbildningsdepartementet. Det handlar om stora och viktiga frågor som i allra högsta grad berör ungdomar. Också arbetsmarknadsfrågor, som jag senare kommer att debattera med Anders Sundström, berör i högsta grad ungdomar. Så är det ju med de olika fackdepartementen – trots detta är en ungdomsminister utsedd. Ungdomar vet att det finns någon som bevakar och ser till deras intressen, någon som det är självklart att vända sig till i olika sammanhang.

Jag förstår att pensionärerna uppskattar att få träffa statsministern. Oavsett vem som har ansvar för äldrefrågorna förstår jag att detta upplevs som en ynnest. Man träffar gärna statsministern och tycker att det är bra, men behovet av en äldreminister blir därför inte mindre.

Anf. 60 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Herr talman! Jag tycker att man skall se till resultaten. Där kan vi göra bättre ifrån oss än vi har gjort hittills. Jag tycker att vi skall ta hänsyn till att med ålder följer erfarenhet. Jag tänker här på möjligheten att t.ex. i samband med utredningar i större utsträckning utnämna äldre personer. Detsamma gäller förtroendeposter av olika slag. Dagens pensionärer är, till följd av det välfärdssamhälle de själva varit med om att bygga upp, friska och aktiva. De kan ta ansvar och de borde få större möjligheter att göra detta.

När jag samtalar med pensionärerna och deras organisationer är det resultat som de vill åstadkomma. För egen del kommer jag att verka för att de äldres åsikter bättre och i större utsträckning än hittills tas till vara. Det tror jag att pensionärerna hälsar med tillfredsställelse.

Anf. 61 ROSE-MARIE FREBRAN (kds)

Herr talman! Det tror jag; i varje fall hoppas jag att de verkligen gör det. Jag ser ändå att behovet är stort av att någon i regeringen har det övergripande ansvaret för hela detta sakområde där olika frågor behandlas i olika departement av fackministrarna. Det gäller alltså att någon bevakar äldre frågor i vid mening; inte bara äldreomsorgs- eller äldrejukvårdsfrågor utan alla slags frågor som har avgörande betydelse för att äldre människor skall få samma möjlighet som andra åldersgrupper att leva ett gott liv med hög kvalitet. Det gäller också att någon bevakar att äldre människor inte diskrimineras, något som vi upplever på många olika håll i samhället i dag.

Anf. 62 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

I den mån det skulle behövas ytterligare samordning utöver socialministerns anser jag att det är statsministerns ansvar att göra detta. Det är jag beredd göra också när det gäller de äldres intressen. Jag tror att de äldre känner tillfredsställelse över att statsministern inte bara tycker att detta är viktigt utan att han också praktiskt engagerar sig i det och då och då möter dem för samtal och diskussioner.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1995/96:76 om arbetshandikappades möjligheter till arbete

Anf. 63 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Herr talman! Eva Björne har frågat mig om jag på något sätt kan medverka till att arbetshandikappade får bättre förutsättningar för meningsfullt arbete. I sin fråga anger Eva Björne att Samhall i Västernorrlands län ställer så höga krav på sin arbetskraft att handikappade arbetssökande vid arbetsförmedlingen inte kan få anställning.

Det är viktigt att arbetstillfällena hos Samhall går till dem som har alla svårast att komma in på den reguljära arbetsmarknaden. Därför ställer staten tydliga resultatkrav på Samhall och arbetsförmedlingen. Ett av kraven innebär att minst 40 % av nyrekryteringen skall ske bland vissa prioriterade grupper som psykiskt utvecklingsstörda, psykiskt sjuka och flerhandikappade. År 1994 kom 45 % av de nyrekryterade till Samhall Midland från de prioriterade grupperna. Hittills i år har Midland nått 40 % rekrytering i fråga om de här grupperna.

Det är arbetsförmedlingen som disponerar arbetstillfällena hos Samhall. Kontakter med förmedlingarna i Västernorrland ger inte stöd för Eva Björnes beskrivning av Samhall Midland, som är Samhallföretaget i Västernorrland. Tvärtom talar förmedlingarna om goda relationer med Midland.

Anf. 64 EVA BJÖRNE (m)

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret. Det är väldigt bra att det råder goda förhållanden mellan arbetsförmedlingen

Prot. 1995/96:22

14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

Svar på frågor

och Samhall Midland i Västernorrland. Mina uppgifter har jag fått från länsarbetsdirektören i länsarbetsnämndens styrelse i Västernorrland. Detta var för en tid sedan och det kan hända att något har hänt under tiden. Att något är på gång vet jag.

I ett sådant arbetsmarknadsläge som det vi har i dag krävs det omfattande arbetsinsatser både från arbetsförmedlare och från personal vid AMI för att få ett bra resultat. I de allra flesta fall måste de arbetshandikappade få möjlighet att arbeta på Samhall för att kunna komma ut på arbetsmarknaden och för att få riktiga arbeten.

Det finns, precis som ministern säger, ett avtal mellan Samhall och Arbetsmarknadsverket som skall uppfyllas på det sättet att de arbetshandikappade skall kunna komma ut i arbete. När så inte sker upplever personalen både frustration och besvikelse över detta. Samhall har ju flera mål som man arbetar för. Det är viktigt att man prioriterar målet att ge de arbetshandikappade arbete och att man i vissa fall kanske låter andra mål få stå tillbaka.

Jag kan tala om för ministern att jag i går hade ett samtal med en ansvarig person vid Länsarbetsnämnden i Härnösand som berättade att han hade haft kontakt med Samhall. En person därifrån hade hört av sig och sagt att det här nu skall åtgärdas. Redan på torsdag skall de diskutera saken och försöka att lösa de problem som varit mycket stora i Västernorrland.

Jag får tacka arbetsmarknadsministern för att indirekt ha hjälpt till med den lösningen.

Anf. 65 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Herr talman! Om vi skall vara på vänligt humör så vill jag säga att jag uppskattar att Eva Björne engagerar sig för de arbetshandikappade i Västernorrland. De som är ansvariga för Samhall har naturligtvis en väldigt svår arbetsuppgift. Det handlar om att uppfylla de lönsamhetskrav som jag och Eva Björne har ställt på dem i samband med regerings- och riksdagsbeslut om bättre lönsamhet och större effektivitet och samtidigt klara det viktiga åtagandet när det gäller de handikappade – det är ju huvudsakligen därför som Samhall finns till.

För egen del tycker jag att det är viktigt att poängtera att det är arbetsförmedlingen som disponerar platserna. Jag vill gärna uttala ett starkt stöd för att det skall vara på det sättet. Vad jag har kunnat få mig till livs är att man har redovisat bekymmer när det gäller att leva upp till de åtaganden som man sade sig kunna klara av för drygt ett och ett halvt år sedan. Nu gör man allt för att leva upp till dem och jag har ingen anledning att kritisera Samhall för deras sätt att hantera den här frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1995/96:78 om ersättningen till sjömän från a-kassa

Prot. 1995/96:22
14 november

Anf. 66 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Herr talman! Sten Andersson har frågat mig vad jag planerar att göra för att hindra att arbetslöshetsersättning lämnas till sjömän som i samband med att deras anställning upphör har betald ledighet från sin tidigare arbetsgivare.

År 1981 avgjordes ett ärende i Försäkringsöverdomstolen. Betalning för inarbetad semester och kompensationsledighet räknades inte som utfört arbete. Den sökande ansågs därför inte ha arbetat tillräckligt länge och uppfyllde därför inte arbetsvillkoret. Han fick avslag på sin ansökan om ersättning. Sådan här betalning i samband med att anställning upphör omvandlas alltså inte till arbetad tid för att uppfylla arbetsvillkoret. Därför har sådan betalning inte hindrat att arbetslöshetsersättning lämnats om man uppfyllt arbetsvillkoret på annat sätt.

Detta innebär inte att jag försvarar dagens synsätt. Arbetslöshetsersättningen är ett lappverk med på vissa punkter motstridande principer och behöver moderniseras.

Regeringen tillsatte den 15 juni 1995 en utredning för översyn av arbetslöshetsersättningen. Efter det att utredningen under år 1996 lämnat sitt betänkande avser regeringen att återkomma till riksdagen med förslag om en ny arbetslöshetsersättning.

Anf. 67 STEN ANDERSSON (m)

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Sjömän jobbar, enligt avtal, en månad och är fria en månad men har betalt för bägge månaderna. Nu har man satt i system att fem dagar efter den månad man jobbat hämta ut a-kassa. När den månad under vilken man är fri har gått ut börjar man om med samma arbetsgivare. Därmed har man fått en icke föraktlig inkomstförstärkning. Jag förstår att statsrådet inser problemen här.

Jag hoppas att utredningen skall komma till rätta med detta. Det här är ju mycket stötande, framför allt som det gäller en bransch som under lång tid har fått ett stort stöd från skattebetalarna. Att sedan utöka inkomsten och vissa månader få dubbel inkomst måste vara ytterst stötande.

Än en gång, herr statsråd: Jag hoppas att utredningen kommer fram till något som är vettigt. Det är omöjligt att försvara inför gemene man, som möts med hårda regler när det gäller a-kassan, att andra så fundamentalt kan missbruka systemet.

Anf. 68 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Herr talman! Jag vill nog göra en liten modifiering beträffande det som Sten Andersson säger. Den princip som i dag gäller är att uppsägningstiden i det här fallet *inte* kvalificerar till en ny a-kasseperiod och inte heller leder till att man inte får ersättning sedan man kvalificerat sig.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Skall man byta princip måste man göra det på bägge ställena. Det går alltså inte att bara byta på det ena stället. Jag kan i dag inte säga vilket av de två alternativen som är statsfinansiellt fördelaktigt. Jag tittar gärna på det och sedan får vi se under 1996 om vi skall göra en förändring.

Beskriv inte detta som bara svart eller bara vitt! Här tillämpas faktiskt samma princip både för att komma in och för att hamna utanför försäkringen.

Anf. 69 STEN ANDERSSON (m)

Herr talman! För klarhetens skull: Människor som enligt avtal jobbar en månad har alltså betalt också under en fri månad. Under delar av den fria månaden med full betalning har de samtidigt a-kassa. Jag hoppas att statsrådet delar min uppfattning att det ute bland allmänheten måste uppfattas som stötande att man har både lön och a-kassa för samma period.

Anf. 70 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Herr talman! Som Sten Andersson beskriver i sitt exempel är man inte uppsagd. Om jag rätt förstått det hela gäller Sten Anderssons beskrivning den som har sin ordinarie ledighet under en månad och som sedan återgår till jobbet. Under sådana förhållanden är det fråga om bedrägligt förfarande både från arbetsgivaren och från den enskilde om vederbörande fortfarande är kvar i anställning och uppbär a-kasseersättning.

Anf. 71 STEN ANDERSSON (m)

Herr talman! Ett viktigt tillägg: Man säger upp sig när man jobbat sin månad som sjöman. Man har kontrakt som gäller bara en månad, men man har betalt för två månader! Det är däri problemet ligger. Således blir det en kortare anställningstid, och under den tid man får lön kan man också få a-kassa. Det kan aldrig ha varit meningen från början, och framför allt har detta kostat mycket pengar för statskassan. Jag hoppas att det här kan rättas till.

Anf. 72 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Herr talman! Återigen: Vi vet inte vad detta har kostat. I andra ändan kvalificerar ju inte uppsägningstiden till en kassaperiod. Det är bara anställningsperioden som räknas.

Om man byter system vinner man i den ena ändan och förlorar i den andra. Nettot kan alltså bli noll, men det skall vi titta på.

Anf. 73 STEN ANDERSSON (m)

Herr talman! Det gäller alltså personer som sätter i system att bara ha *en* månads anställningstid. Sedan får de betalt för en månad till, därför att det står så i avtalet. Detta system tillämpas av ett stort antal sjömän i dag. Enligt pressen kostar det – rätt eller fel – närmare 100 miljoner kronor om året. Detaljer kan diskuteras. I varje fall gäller det att försöka få ett system som kan försvaras utanför detta hus.

Anf. 74 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)
Herr talman! I den meningen har jag ingen annan uppfattning. Vi skall hitta stabila och sunda system. Men det hela måste vara konsekvent i bägge ändarna, och det skall vi se till att vi hittar fram till.

Prot. 1995/96:22
14 november

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1995/96:98 om utnyttjandet av arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Anf. 75 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)
Herr talman! Rose-Marie Frebran har frågat mig om jag är beredd att lätta på volymkraven och ge arbetsförmedlingen friare händer.

Rose-Marie Frebran tar upp en fråga som jag hyser det största intresse för, nämligen den om hur man skall styra den offentliga verksamheten. Den som har följt utvecklingen inom det arbetsmarknadspolitiska området under det senaste året kan inte undgå att märka den konsekventa och genomgående linje som jag har drivit: Det är den verkställande myndigheten, i detta fall Arbetsmarknadsverket, som bäst kan avgöra hur anvisade medel kan utnyttjas effektivast. Statsmakterna skall inte gå in med detaljregleringar utan koncentrera sig på ett fåtal övergripande krav på myndigheten.

För Arbetsmarknadsverket har regeringen satt upp mål av två slag – dels kvalitativa, dels kvantitativa. Kvalitetsmålen avser förmedlingsinsatser för utsatta grupper som ungdomar, invandrare och arbetshandikappade. Kvantitetsmålen anger vilka volymer som regering och riksdag förväntar sig att verket skall uppnå för de anvisade medlen. Om man skall tillämpa denna typ av målstyrning, vilket jag anser, skall man inte samtidigt ange fördelningar av tillgängliga resurser på de olika åtgärderna. Styrningen måste naturligtvis kombineras med en uppföljning av hur målen uppfylls.

Hur medlen skall fördelas och vilka ramar som skall gälla för olika åtgärder skall därför Arbetsmarknadsstyrelsen, AMS, besluta om utifrån den bedömning som myndigheten gör.

Detta ställer krav på att myndigheten har en god överblick över de olika behoven i olika delar av landet. Det ställer också krav på en stor beredskap och en stor flexibilitet hos myndigheten att omfördela resurser och ompröva ramar så att medlen utnyttjas på effektivaste sätt. Arbetsmarknadsverket har denna beredskap och flexibilitet.

Med detta vill jag säga att det inte är min eller regeringens uppgift att bestämma hur de arbetsmarknadspolitiska resurserna skall fördelas i ett enskilt län. Det skall AMS och respektive länsarbetsnämnd göra. De känner behoven och kan bäst göra de anpassningar och omfördelningar som behövs.

Anf. 76 ROSE-MARIE FREBRAN (kds)

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på min fråga, vilken är ställd utifrån en mycket besvärlig verklighet – en verklighet som

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

visar på att den flexibilitet som det talas om i regeringens proposition från förra riksmötet inte kan förverkligas. Jag har i frågan till statsrådet citerat från propositionen.

Det är inte brist på vackra ord och förhoppningar. Det är inte, synes det, någon brist vad gäller det som arbetsmarknadsministern sagt sig vilja åstadkomma. Men det är brist på möjligheter att uppfylla detta – att få jobba på nämnda fria sätt.

Visst är det väl så att ingen annan än regeringen satt volymkraven när det gäller totalen. Men det finns inga möjligheter att uppnå det. Enligt uppgifter som jag fått i dag är detta inte unikt för Örebro, utan situationen är likadan över hela landet.

Anser statsrådet kanske att samordningschefen på Arbetsförmedlingen i Örebro har fel när han säger att riksdag och regering har satt volymkrav som AMS sedan naturligtvis har fördelat ut till länsarbetsnämnderna i landet? De kan emellertid inte göra något. De känner sig bakbundna och har ingen möjlighet att nå upp till volymkraven. De kan inte fylla de ”billiga” åtgärderna, och pengarna tar slut när det gäller mera kvalitetsinriktade åtgärder med t.ex. köpt utbildning. Det finns därför väldigt små möjligheter att undvika flaskhalsar på företagen.

Anf. 77 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Herr talman! Jag är litet förvånad över Rose-Marie Frebrans resonemang. Det är ändå rätt mycket pengar som regering och riksdag skickar över till Arbetsmarknadsverket. Det rör sig dels om medel som får användas av a-kasseanslaget, dels om åtgärdsanslag på årsbasis med rätt ordentliga belopp – uppemot 30 miljarder kronor.

Skulle inte vi ställa krav på hur de medlen skall användas och ange att ca 240 000 människor skall hållas i åtgärder och att vissa kvalitetsmått skall nås för dem som är långtidsarbetslösa, för ungdomar, för handikappade och för jämställdheten?

Vad är det för flathet ni representerar? Jag har aldrig varit van vid att få handskas så oförsiktigt med samhällets medel. Skickar vi pengar till en statlig myndighet där tjänstemän har i uppgift att utföra en politik som riksdagen fastlagt, är det klart att vi skall sätta upp mål för den politiken även om det kan vara besvärliga och svåra mål. Men så skall det vara – vi har ju ont om pengar och dessutom är det stora krav på oss.

Jag måste därför få fråga: Anser inte fru Frebran att vi skall ha några krav på AMS?

Anf. 78 ROSE-MARIE FREBRAN (kds)

Herr talman! Även om det är inlindade ord, förstår jag att statsrådet nu erkänner att det finns ett strikt volymkrav och att AMS och länsarbetsförmedlingarna skall leva upp till detta. Och de är dåliga, och de är flata när de inte lyckas få in människor i de billiga åtgärderna i en sådan omfattning att man uppnår det antal som statsrådet nu nämner.

Det finns ju en rad olika anledningar till att man inte har uppnått detta, bl.a. den kommunala strejken, trögheten i att få i gång t.ex. dator-

teken, och trögheten i arbetsplatsintroduktion, där det är nästan omöjligt att göra något för ungdomar i åldern 20–24 år. Det är gratis för den som tar emot en 18–19-åring, och det är gratis om ungdomarna är över 25 år, men det kräver löften om anställning för mellangruppen. Hur skall man klara detta?

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 79 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Herr talman! Jag tycker att fru Frebran nu är på gång att glida i väg litet grand. Sakfrågan handlar ju om huruvida riksdagen skall ställa krav på en myndighet. Man kan alltid diskutera om vi ställer för tuffa krav och om vi är vana att ställa hårdare krav än kds. Detta kan man alltid föra ett resonemang om, och det är jag beredd att göra. Men uppfattar jag er rätt om ni tycker att det är fel att vi ställer volymkrav på AMS? Ni menar alltså att man skall överlämna pengarna och sedan efter 18 månader fråga vad som blev av. Är det detta ni menar?

Anf. 80 ROSE-MARIE FREBRAN (kds)

Herr talman! Statsrådet säger i svaret: ”Styrningen måste naturligtvis kombineras med en uppföljning av hur målen uppfylls.”

Detta måste väl göras innan alla dessa månader har gått till ända? Därför tycker jag att den viktigaste frågan, när statsrådet ställs inför omöjligheten att nå upp till vissa volymer när det gäller en del åtgärder, är om det är rimligt att pengar ligger kvar från den potten och inte kan användas för andra åtgärder, vilket i detta aktuella fall skulle minska den öppna arbetslösheten med 350 personer per månad. Men dessa pengar skall ligga kvar, eftersom man inte uppnådde de strikta volymkrav som måste ställas i fråga om vissa åtgärder för att nå totalen.

Anf. 81 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till fru Frebran: Hur många färre skall få del av den aktiva arbetsmarknadspolitiken? Det är väl detta det handlar om? Ni anser att det är för mycket att 240 000 personer skall få del av dessa miljarder. Hur många färre skall få del av detta? Hur många skall gå öppet arbetslösa på grund av att de inte skall få del av detta?

Anf. 82 ROSE-MARIE FREBRAN (kds)

Herr talman! I Örebro är det tvärtom. Just i dag går fler människor öppet arbetslösa än vad som skulle ha varit fallet om man mer fritt hade kunnat använda dessa medel. Det är möjligt att problemen är litet olika på olika håll. Men jag har fått signaler om att situationen är ungefär densamma över hela landet. Man skall uppnå olika mål. En sak som statsmakten mycket riktigt har lagt på AMS och länsarbetsnämnderna är att de skall se till att det inte uppstår flaskhalsar hos företagen. I detta sammanhang finns inte möjligheten att uppfylla det målet, eftersom man inte kan gå in med utbildning. I vissa fall uppstår det alltså målkonflikter när det gäller det som vi från centralt håll har lagt på dem. Det är besvärligt att det just när arbetslösheten är så hög som i

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

dag kommer att uppstå flaskhalsar som man inte kan åtgärda eftersom utbildningarna redan är fulltecknade.

Anf. 83 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Herr talman! Jag konstaterar att min fråga nog blev litet obekvämt. Läget är ju följande:

Regeringen har, efter förslag från riksdagen, satt upp ett antal mål för AMS, kvalitativa mål och kvantitativa mål. När det gäller det kvantitativa målet har vi sagt att för dessa miljarder skall ca 240 000 personer vara föremål för åtgärder. Sedan har regeringen inte sagt att den skall lägga sig i hur man använder dessa olika åtgärder. Man får göra hur man vill och välja vilka län man vill. När regeringen har formulerat denna målsättning har det skett i samråd med AMS ledning. AMS ledning har också bedömt att dessa mål kan uppnås.

Jag är litet förvånad över att Rose-Marie Frebran handskas så ovarsamt med pengarna att det första hon som riksdagsledamot gör är att gå upp i talarstolen och säga att hon vill släppa på kraven och därmed låta fler få gå arbetslösa. Det tycker jag är konstigt.

Anf. 84 TREDJE VICE TALMANNEN

Jag medger ytterligare ett inlägg från vardera talaren.

Anf. 85 ROSE-MARIE FREBRAN (kds)

Herr talman! Jag är mycket förvånad över att statsrådet anser att jag som riksdagsledamot för Örebro län skall känna mig nöjd och glad över att det kanske kommer att finnas 40 miljoner kronor kvar i slutet av tolv månadersperioden det budgetår som man har fått pengar för från AMS i Örebro län, dvs. att dessa pengar skall ligga oanvända medan den öppna arbetslösheten är högre än vad den skulle behöva vara.

Anf. 86 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Herr talman! Det är i så fall besvärande för dem som jobbar med dessa frågor i Örebro län. Det alternativ som Rose-Marie Frebran anvisar är ju att vi skall sänka kraven, att färre skall få del av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och att fler skall gå öppet arbetslösa. Det kan knappast vara speciellt vettigt. Och jag är framför allt mycket förvånad över att Rose-Marie Frebran inte är beredd att ställa kvalitativa och kvantitativa mål på dem som får ansvaret att hantera så mycket pengar. För mig framstår det som slapphet.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1995/96:87 om stöd till organisationer som verkar för mänskliga rättigheter i Chile

Anf. 87 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)

Herr talman! Elisa Abascal Reyes har frågat mig om jag avser att verka för att Sverige ger ett ekonomiskt stöd till organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter i Chile.

Chile har en demokratiskt vald regering, som satt respekten för de mänskliga rättigheterna högt på sin dagordning. Ett aktuellt uttryck för detta är att Chile är en av medstiftarna till det internationella institutet för demokrati och fria val, IDEA, som invigs denna vecka här i Stockholm.

Som ett resultat av fem års civilt demokratiskt styre har arbetsformerna förändrats för de chilenska organisationer som verkar för mänskliga rättigheter. I takt med att respekten för de mänskliga fri- och rättigheterna återupprättats och de politiska fångarna släppts fria har nya frågor kommit i fokus: diskriminering, våld, droger samt fortsatt reformering av det chilenska rättsväsendet. Det kan i sammanhanget nämnas att den katolska kyrkan år 1992 beslutade att stänga sitt kontor för mänskliga rättigheter, Vicarian, med hänvisning till att rättsstaten återupprättats i Chile.

Sverige stödde som bekant under åren 1973–1990 mycket aktivt militärdiktaturens offer och de krafter som verkade för en återgång till demokratiska samhällsformer. Med 1990-talet fick vi äntligen på nytt se en demokratiskt vald regering i Chile. I ljuset av den nya situationen har SIDA gjort en ingående bedömning av olika biståndsbehov. Just insatser genom SIDA inriktade på mänskliga rättigheter har successivt trappats ned till följd av den nya situationen.

Fortfarande finns dock en hel del biståndsfinansierat stöd via svenska enskilda organisationer till MR-organisationer i Chile. Jag har förstått att även de enskilda organisationerna i Sverige har gjort samma bedömning som SIDA och minskat sitt stöd under de senaste åren.

I biståndsverksamhet måste prioriteringar göras. Svenska resurser bör användas där de gör störst nytta och där behoven är störst. Detta gäller också stöd till organisationer som verkar för mänskliga rättigheter. Det finns länder, även i Latinamerika, där situationen för de mänskliga rättigheterna är betydligt allvarligare än i Chile.

Det är dock inte så att allt bilateralt bistånd till Chile har upphört. Inriktningen har dock ändrats och omfattar nu i huvudsak tekniskt samarbete, näringslivssamarbete, forskningssamarbete samt stöd till vissa kvinnoinsatser. Jag anser att det är glädjande att den demokratiska och ekonomiska utvecklingen i Chile har gjort det möjligt att såväl minska biståndets omfattning som att ändra dess inriktning.

Anf. 88 ELISA ABASCAL REYES (mp)

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag måste börja med att konstatera att jag inte delar Pierre Schoris syn på vad som är effektivt bistånd. Jag instämmer till fullo i att det finns länder i Sydamerika där situationen beträffande de mänskliga rättigheterna är betydligt värre än i Chile, men jag har tillsammans med Pierre Schoris partikollega Hans Göran Franck valt att göra en vidare analys av situationen i Chile. Jag tror att en liten mängd pengar skulle ge stora effekter.

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Den process som pågår i Chile får inte ses som ett spel mellan rättvisa och hämnd å ena sidan som har man har försökt påskina, dvs. en känslomässig debatt, och militärens rätt att ta makten 1973 å andra sidan. Detta är en känslomässig debatt som har dominerat medierna i Chile. Den verkliga diskussionen ligger ju i huruvida den militära makten är beredd att underställa sig den civila. I det här sammanhanget har de rättegångar som pågår just nu mot fångar med politisk anknytning en stor betydelse.

Det handlar alltså om hur stor legitimitet de juridiska instrumenten skall kunna ge till en demokratisk process.

Jag skulle vilja citera första stycket i en artikel som Hans Göran Franck publicerat i Dagens Nyheter. Det låter så här: ”Chile befinner sig i en mycket kritisk övergångsperiod från diktatur till demokrati. De demokratiska krafterna behöver större internationellt stöd för att säkra en övergång till en fullständig demokrati. Det gäller inte minst de humanitära organisationerna för mänskliga rättigheter som numera saknar resurser för att ge rättshjälp åt de tusentals offer som ännu inte fått fram ’sanning och rättvisa’ om politiska mord, tvångsvisa försvinnanden och tortyr under Pinochet-diktaturen.”

Detta skulle alltså kunna betyda att Chile som tidigare, innan 1973, har varit ett föregångsland vad gäller konstitutionellt politiskt arbete skulle kunna återuppta den rollen i framtiden.

Anf. 89 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)

Herr talman! Jag tror att vi nog är överens. Jag var själv med om att inleda stödet till de organisationer som Elisa Abascal Reyes vill fortsätta ge stöd åt.

Det är SIDA som har i uppdrag att förvalta de pengar och resurser som riksdag och regering avsätter till kampen för mänskliga rättigheter i t.ex. Latinamerika. De har gjort den här bedömningen att man kan fasa ut i Chile, med tanke på den nya situationen, och i stället sätta in resurserna på andra områden där vi har diktaturliknande förhållanden.

Men jag känner stor sympati för detta. Jag vet att de organisationer som är aktuella för oss två i den här diskussionen inte längre får pengar från den chilenska staten och det chilenska samhället. De är hänvisade till yttre stöd för sin överlevnad. Deras verksamhet är mycket viktig. Den har bl.a. att göra med tortyrskadade som behöver hjälp.

Men möjligheterna är inte helt stängda att genom en enskild svensk organisation vända sig till SIDA för att verka för olika projekt som de här organisationerna har. Men SIDA självt kan inte göra något i det här läget.

Jag vill rekommendera att Elisa Abascal Reyes går via en enskild organisation. Då uppnår vi samma syfte.

Anf. 90 ELISA ABASCAL REYES (mp)

Herr talman! Det rör sig om ett akut stöd till rättshjälp. Det finns uppenbara brister i rättssystemet, särskilt när det gäller de politiska rättegångar som pågår i dag. Detta är ett spel mellan militär makt och

civil makt. Det såg vi också genom det domslut som förhalades in i det längsta vad gäller fallet Contreras i Chile nu i somras.

Jag vill understryka att jag tror att det kommer att ha en oerhört stor betydelse för de andra länderna i Sydamerika hur mycket demokratin kan stadfästas i Chile, inte minst genom att Chile verkar aktivt på flera latinamerikanska konferenser. Det rör sig alltså om ett temporärt stöd mot uppenbara rättsövergrepp. Jag får väl vända mig till någon annan svensk organisation.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1995/96:22
14 november

Svar på frågor

18 § Svar på fråga 1995/96:81 om judar från f.d. Sovjetunionen

Anf. 91 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Marianne Andersson har frågat mig hur jag tänker använda de erfarenheter jag fått av den resa till Ryssland och Ukraina som några tjänstemän från regeringskansliet gjorde våren 1995 tillsammans med två riksdagsmän, däribland Marianne Andersson, samt företrädare för Judiska Centralrådet i Sverige.

I Marianne Anderssons fråga uttrycker hon också förvåning över att Utlänningsnämnden, som hon uttrycker det, ”uppenbarligen inte tagit något som helst intryck” av de erfarenheter som gjorts under resan.

Låt mig först bara ge en kort bakgrund till resan och litet information om hur resultatet från resan har använts, innan jag kommenterar påståendet rörande Utlänningsnämnden.

Jag tog initiativ till studieresan efter det att jag blivit uppvaktad av Judiska Centralrådet rörande frågan om skyddsbehov i Sverige för judar från forna Sovjetunionen. Syftet med resan var dels att samla in information om hur förhållandena är för den judiska befolkningsgruppen i de här länderna, dels att här hos oss i Sverige skapa en öppen och förtrolig dialog mellan regering, myndigheter och de som företräder de asylsökande judarna i vårt land.

Och jag menar att vi har lyckats med det. I resan deltog såväl tjänstemän från regeringskansliet, representanter från riksdagen som representanter från Judiska Centralrådet. Vid ett halvdagsseminarium i juni i år med deltagande av ett trettiotal personer, bl.a. från Statens invandrarverk och Utlänningsnämnden, diskuterades intrycken och rapporten från den här resan.

I oktober bjöd jag in Judiska Centralrådet, Statens invandrarverk och Utlänningsnämnden till ett möte där vi öppet diskuterade olika aspekter på skyddsbehovet hos de asylsökande judar från f.d. Sovjetunionen som i dag finns i Sverige.

Beträffande Utlänningsnämndens beslutsfattande vill jag bara säga att de, såvitt jag kan bedöma och enligt nämndens egen utsago, följer den praxis som den tidigare regeringen lade fast genom några s.k. praxisbeslut i slutet av 1993. Detta innebär att en del får stanna i Sverige efter sedvanlig individuell prövning, medan andra får avslag på sin ansökan. I sitt beslutsfattande väger Utlänningsnämnden in all den

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

information som man har, vilket även inkluderar de erfarenheter man fått från den tidigare omtalade resan och det efterföljande seminariet.

Låt mig avslutningsvis bara säga att regeringen inte har ändrat rådande praxis och inte heller önskar ändra den praxis som den föregående regeringen lade fast 1993.

Då Marianne Andersson, som framställt frågan, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav tredje vice talmannen att Rigmor Ahlstedt i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 92 RIGMOR AHLSTEDT (c)

Herr talman! Egentligen skulle naturligtvis Marianne Andersson ha stått här och tagit emot svaret på frågan eftersom hon har ett stort engagemang och en stor kunskap i frågan, men av naturliga skäl kan hon inte det. Jag ber att få hälsa från henne och framföra hennes varma tack för att frågan kom upp i dag.

Den här frågan har ju hög aktualitet. Vi läser och tar emot rapporter om vad som händer i vår omvärld och i vårt eget land när det gäller kulturchocker och när det gäller t.o.m. ren rasism, förföljelser och trakasserier av människor. Det har ju även handlat om dessa frågor förut i frågedebatten i dag.

Det är allvarliga signaler som vi får. Det kändes bra när jag läste svaret, och nu fick jag också höra det uppläst, att man har en förtrolig dialog. Jag tror att det är mycket viktigt eftersom det är så pass känsliga frågor. Jag tycker att det är bra att man handskas varsamt med dem. Men man kan inte bara handskas varsamt, ibland måste man också ta itu med frågorna. Det tror jag också att statsrådet gör. Det ber vi att få tacka för.

Detta var ju en resa som skulle klarlägga hur förhållandena var i f.d. Sovjetunionen. Man hade också senare ett seminarium. Jag har förstått att man diskuterade i ett par timmar där.

Det har efteråt kommit två rapporter som jag också har tagit del av och som visar att det finns all anledning till oro. Det har gått fem månader sedan resan, och det har gått tre månader sedan seminariet. Jag ser nu att man i oktober fortsatte en dialog, och det är bra.

Det Marianne Andersson är förvånad över är att Utlänningsnämnden fortsätter att utvisa ryska och ukrainska judar trots att man vet att det förekommer trakasserier och förföljelser. Det undrar jag hur statsrådet ser på.

Anf. 93 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! När det gäller erfarenheter från resan är det inget tvivel om att det förekommer antisemitism i Ryssland och i Ukraina. Det är ju så. Det är inte staten som utövar den, men staten förmår inte alltid att skydda sina egna medborgare från dem som faktiskt utövar en antisemitisk verksamhet.

Det leder i sin tur till att ett antal judar från dessa båda länder också har befunnits ha skyddsbehov i Sverige. De har asylskäl eller har befunnits ha så starka humanitära skäl att de har fått stanna av den anled-

ningen. Det är ganska många som får uppehållstillstånd i Sverige om man ser till andelen som har kommit. Det är mot den bakgrunden.

Rättstillämpningen är sådan, att om det blir en förvärrad situation i dessa båda länder i antisemitisk riktning – vilket vore mycket beklagligt, men det kanske är så – kommer också fler att få stanna i vårt land, eftersom det sker en individuell prövning av varje enskilt fall. Blir det lättare kommer färre att få stanna, blir det hårdare kommer fler att få stanna. Det är så mekanismerna fungerar.

Det vore egendomligt om vi i Sverige exempelvis skulle acceptera det som delegationen såg i Ryssland. I foajén i det ryska parlamentet fanns det bord med informationsmaterial. På något av borden låg det broschyrer med hakkorset på framsidan från olika partier i Ryssland. Man hade klart och tydligt en politik – en av de mest vedervärdiga politiska inriktningar som kan tänkas. Detta låg i demokratins högborg i Moskva. Vi kan inte tänka oss att det ligger här i riksdagen. Men där låg det. Det är mot den bakgrunden som vi självfallet ser mycket allvarligt på situationen.

Det är också mot den bakgrunden som vi har gett och fortsätter att ge ett antal judar som finns i Sverige uppehållstillstånd, just därför att vi inte kan skicka hem dem till den antisemitiska tillvaro som finns. Men alla har inte de skyddsbehoven. Det beror litet grand på varifrån man kommer, om man har varit aktiv eller inte och om man är jude eller inte.

Anf. 94 RIGMOR AHLSTEDT (c)

Herr talman! Det känns bra att vi delar uppfattningen om att vi måste vara mycket noggranna med de delarna.

Utlänningsnämnden fattar självständiga beslut utan att regeringen kan ingripa och göra någonting åt det. Under en tidigare debatt har, enligt Marianne Andersson, statsrådet sagt att han önskade att regeringen skulle kunna gå in och ta hem ärenden till regeringen. Vi undrar om statsrådet fortfarande har den åsikten eller om det inte behövs.

Anf. 95 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Vi ser för närvarande över hela utlänningslagstiftningen. Vi överväger att öka regeringens styrmöjligheter när det gäller våra myndigheter. Enligt nuvarande regelverk kan regeringen inte i dag, sedan man inrättade Utlänningsnämnden, gå in och agera i enskilda ärenden. Det kanske vi inte heller vill i morgon.

Däremot tycker vi att vi bör öka regeringens möjligheter att utan att gå till riksdagen och ändra lagar utfärda förordningar som talar om vilken politisk inriktning som vi tycker att det är viktigt att vi har. På det sättet kan man korrigera och förändra riktningen på besluten till den politiska ton och idé som vi tycker skall vara det som gäller exempelvis en viss folkgrupp, i det här fallet judar i f.d. Sovjet och i Ukraina eller bosnienkroater som kom hit tidigare.

Vi skall själva kunna gå in och tala om i vilken riktning det skall gå, och sedan är det myndigheternas sak att gå i den riktningen. Det kommer regeringen att överväga och sannolikt också att föreslå.

Prot. 1995/96:22

14 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

Anf. 96 RIGMOR AHLSTEDT (c)
Herr talman! Jag tackar än en gång för svaret och hälsar från Marianne Andersson.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1995/96:83 om rättstillämpningen i utlänningsärenden

Anf. 97 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Ulla Hoffmann har frågat statsministern om regeringen har för avsikt att vidta åtgärder för att förbättra möjligheterna att styra rättstillämpningen i utlänningsärenden.

Statsministern har överlämnat frågan till mig för besvarande.

Ulla Hoffmann påpekar helt riktigt i sin fråga att Flyktingpolitiska kommitténs betänkande varit ute på remiss fram till den 1 november. Remisstiden har nu nyligen gått till ända, och arbetet med att utarbeta en proposition pågår för närvarande. Denna proposition kommer med all sannolikhet att föreläggas vårriksdagen under mars månad. Riksdagen får därefter ta ställning till förslagen i propositionen. Ett redogjorde jag för alldeles nyss. Fram till dess riksdagen beslutat om eventuella förändringar i utlänningslagen vad gäller regeringens roll i praxisbildningen gäller nuvarande regler i såväl utlänningslagen som regeringsformen.

Mitt svar till Ulla Hoffmann är att regeringen inte kommer att vidta några andra åtgärder än dem jag nu redogjort för.

Anf. 98 ULLA HOFFMANN (v)

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Anledningen till att jag ställt frågan om regeringen har för avsikt att vidta några åtgärder för att förbättra möjligheterna att styra rättstillämpningen är att det i dag vad gäller barnkonventionen är så uppenbart att Utlänningsnämnden fattar beslut som allvarligt står i strid med det allmänna rättsmedvetandet.

Det är det som gör att människor reagerar och hör av sig till bl.a. statsministern och invandrarministern. Man anser att en del av de beslut som gäller barn och barnfamiljer strider mot humanitetens krav. Det gällde t.ex. Evelyn Barrantes, det gäller Chrisen Fernando och det gäller en peruansk familj med fyra gravt handikappade barn.

I grundskoleförordningen hade fram till i år alla barn rätt till hemspråk. I Chrisens fall nekades hon undervisning. Samhället har inte uppfyllt den delen av sina skyldigheter. Däremot har man integrerat Chrisen så väl att hon är svensk likaväl som hennes två syskon. Läkarintyg styrker att hon far illa, att hon är deprimerad och att hon funderar på att ta sitt liv. Det handlar om en tioårig flicka.

Ett annat fall är en peruansk familj med fyra minderåriga barn – en med hjärtfel och tre gravt handikappade av någon form av avancerad rakitis. Där hänvisar Utlänningsnämnden till inre flyktalternativ. Jag

tror inte att det är svårt för kammarens ledamöter att sätta sig in i hur omöjligt det är att ständigt befinna sig på flykt med fyra gravt handikappade barn som behöver ständig medicinsk uppbackning.

Jag vet att Chrisen har skrivit både till invandrarministern och till statsministern och vädjat om hjälp att få stanna. Astrid Lindgren, ärkebiskopen Gunnar Weman och Barnläkarföreningen har gjort likaledes.

Statsministern har beklagat att regeringen inte kan begära in ett ärende för beslut. Statsministern har också sagt att det är självklart att vi, när vi har skrivit under en FN-konvention, i våra lagar, regler och i vår handläggning skall följa barnkonventionen och dess anda, vilket statsrådet Hedborg också bekräftat i dag.

Riksdagen har bemyndigat regeringen att själv via förordningar ge föreskrifter om hur utlänningslagen skall tillämpas. Det gäller bl.a. vad som är humanitära skäl. Jag tycker att man i varje fall borde kunna överväga att i en förordning ta in barnkonventionens bestämmelser.

Anf. 99 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Regeringen kan i dag inte göra några ingrepp i myndigheternas utövande, och vi skall heller inte göra det. Vi har inte några sådana rättsliga möjligheter vare sig enligt konstitutionen eller regeringsformen. Det går alltså inte.

Däremot avser regeringen, som jag svarade tidigare i dag, att föreslå riksdagen en ordning där regeringen via förordningar kan styra mer i sådana ärenden i sådan riktning som är av politisk betydelse för en sittande regering, i det här fallet vår, så att vi kan ändra riktning i politiken. Om regeringen tycker att det finns goda grunder för detta kan den meddela en förordning till myndigheterna, och sedan bestämmer dessa i de enskilda ärendena och tillämpar den nya praxis som vi på detta sätt har pekat på.

När det sedan gäller de enskilda ärendena är det litet knepigt eftersom jag inte kan eller får ta ställning i enskilda ärenden. Jag vill ändå kommentera fallet med Chrisen Fernando.

Chrisens mor och far har varit ambassadanställda i Sverige. På samma sätt som för svenska människor med barn som åker till andra länder och tjänstgör på ambassader gäller särskilda konventioner för detta mellan staterna. Jag anställer i princip vem jag vill på min ambasad. Man behöver inte ha något uppehållstillstånd från den svenska staten, och svenskar behöver inte ha det i andra länder, och efter avslutad tjänstgöring åker man hem. Det är då klart att det är varje förälders sak att se till att barnen har en sådan utbildning att de exempelvis kan behålla sitt eget modersmål och förbereda sig på att åka hem.

Efter avslutad tjänstgöring beslöt sig Chrisens föräldrar för att söka asyl. De gjorde det, men de hade inte skäl för att få det, och det fanns inte heller några andra humanitära grunder för dem att få det, och Utlänningsnämnden har beslutat om avvisning.

Det är samma villkor som för svenska familjer utomlands. På samma vis anser vi att denna familj har skyldigheter både mot sitt eget barn och enligt de konventioner som finns mellan stater.

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

Anf. 100 TREDJE VICE TALMANNEN
Jag erinrar om att det enskilda fallet inte bör diskuteras.

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 101 ULLA HOFFMANN (v)

Herr talman! Jag kan alltså inte säga något om Chrisen Fernando och om saker som statsrådet har tagit upp nu, t.ex. vad gäller att arbeta på en ambassad? Är det så?

Anf. 102 TREDJE VICE TALMANNEN

Ja, det är riktigt att det enskilda fallet inte kan nämnas. Ni får föra en generell diskussion.

Anf. 103 ULLA HOFFMANN (v)

Herr talman! Även om vi då inte diskuterar det enskilda fallet kan vi konstatera att vissa barn har varit här så pass länge som i åtta år. Det förs ju också en diskussion vad gäller olika omständigheter i det enskilda fall som jag inte får lov att nämna.

Jag vill ställa en tilläggsfråga till statsrådet vad gäller skapandet av förordningar. Jag trodde att det var så att riksdagen har bemyndigat regeringen att utarbeta förordningar och göra tillägg i förordningar under löpande period. Är det inte så?

Anf. 104 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Den typ av regelverk som Ulla Hoffmann nu talar om gäller inte Utlänningsnämnden och Invandrarverket. Vi har under den tid som gått sedan jag blev invandrarminister mycket noggrant låtit juristerna undersöka saken, och vi har vid olika tillfällen fått mycket entydiga svar, nämligen att vi inte har några som helst förutsättningar att gå in och operera i myndighetens inre liv och säga åt myndigheten att göra så eller så utan att därmed också bryta mot regeringsformen och vår konstitution. Vi tänker heller inte göra det. Däremot tänker vi föreslå att vi, om vi tycker att vi har väsentliga skäl att ändra vår politiska inriktning, skall kunna skapa sådana förutsättningar för oss gentemot våra myndigheter.

Sedan vill jag påpeka att barn till svenskar som är anställda vid ambassader utomlands kan vara borta i många år och sedan, när de kommer tillbaka till Sverige, ändå tala svenska. Det är då mor och far som ser till att barnen behåller språket.

Anf. 105 ULLA HOFFMANN (v)

Herr talman! Vi fick ju inte lov att diskutera det enskilda fallet.

Det är precis när statsrådet säger sådant som det han nu säger som jag får problem. Jag har nämligen många gånger diskuterat just överensstämmelsen i vår lagstiftning i det här avseendet. Statsministern håller tydligen med mig om att man med tillämpning av den lagstiftning som vi har i dag skulle kunna låta vissa barnfamiljer få lov att stanna här, medan Utlänningsnämnden och Invandrarverket har fattat andra beslut. Jag har därför bett invandrarministern att försöka ta tag i den frågan, så att lagstiftningen och myndighetsutövningen stämmer överens.

Prot. 1995/96:22
14 november

Anf. 106 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Det finns i dag vissa möjligheter att bevilja tillfälliga uppehållstillstånd. Regeringen gjorde det – i enlighet med utlänningslagstiftningen – när det gäller bosnienkroaterna.

Det finns också vissa möjligheter att göra det i andra fall. Sedan kan man alltid göra olika bedömningar. Utlänningsnämnden har exempelvis bedömt det fall som handlar om det lilla spädbarnet på ett sätt. Det är alltså myndighetens sak att göra sådana bedömningar, och jag kan inte lägga mig i vilken bedömning som görs.

Vi har sagt att lagstiftningen på det här området skall tydliggöras, så att det i framtiden blir mycket tydligare att det i olika situationer går att bevilja ett tillfälligt uppehållstillstånd. Den utredning och den kommitté som bl.a. har tittat särskilt på barnkonventionen har ju lagt fram ett antal förslag, som Ulla Hoffmann säkert har läst. Vi kommer också att lägga fram förslag som i huvudsak stämmer överens med utredningens uppfattning. Vi kommer därmed att ha en enig kommitté bakom oss. Vi tror att det är viktigt att lyfta fram barnens rättigheter i samhället även när det gäller de här flyktingbarnen.

Anf. 107 ULLA HOFFMANN (v)

Herr talman! Då vill jag bara från mitt innersta rikta en vädjan till dem som har att utröna vilka möjligheter som finns att göra något i de fall som är aktuella i dag, fall som gäller personer som kanske skulle ha haft möjlighet att stanna om vi haft en annan tillämpning. Jag vill vädja till dem att, som statsministern sade, i lagar, regler och handläggning följa barnkonventionen och verka i dess anda.

Anf. 108 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Jag menar att vi i allt väsentligt gör det. Vi kanske gör det bättre än något annat land i denna värld.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1995/96:95 om anställningsskyddet för gravida

Anf. 109 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Ingrid Burman har frågat mig om regeringen avser att ändra svensk lagstiftning så att den ger ett stärkt anställningsskydd för gravida och föräldralediga i enlighet med vad EG:s direktiv på området kräver.

Regeringen lade i våras fram ett förslag till en ny och moderniserad föräldraledighetslag, som antogs av riksdagen. Den nya lagen innehåller flera förändringar i sak som föranleds av regler som finns i EG-direktivet om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar.

När det gäller anställningsskyddet för de aktuella kategorierna arbetstagare gjorde regeringen – i likhet med den utredare som sett över

ledighetslagstiftningen – den bedömningen att de skyldigheter som åläggs genom EG-direktivet inte föranledde några ändringar i förhållande till vad som redan gällde. Bland remissinstanserna fanns inte heller någon annan uppfattning.

De särskilda anställningsskyddsregler som finns i dag (16 och 17 §§ föräldraledighetslagen) tillgodoser direktivets krav. Till detta kommer reglerna i lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS), som säger att en uppsägning alltid måste vara sakligt grundad. Den regeln gäller även arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar sitt lilla barn. LAS ställer också krav på att en uppsägning skall vara skriftlig (8 §), och alla arbetstagare har rätt att få en skriftlig motivering till uppsägningen (9 §). I vissa fall kan det ligga i arbetstagarens intresse att slippa en skriftlig motivering till uppsägningen, och därför skall enligt LAS sådan ges endast när arbetstagaren själv begär det. Då är också arbetsgivaren skyldig att utfärda en sådan. En arbetsgivare som inte fullgör sin skyldighet att lämna skriftlig motivering kan ådömas skadestånd.

Till dessa regler kommer bestämmelserna i jämställdhetslagen (23 §) om att avtal som medger otillåten könsdiskriminering är ogiltiga. Kollektivavtal om turordning vid uppsägning får alltså inte diskriminera gravida.

Enligt min mening uppfyller LAS, föräldraledighetslagen och jämställdhetslagen de krav som EG-direktivet ställer.

Anf. 110 INGRID BURMAN (v)

Herr talman! Jag ber först att få tacka statsrådet för svaret.

Att kvinnor som väntar barn och kvinnor som nyss har fått barn förlorar sina jobb och att detta har blivit allt vanligare i samhället i dag är de flesta eniga om. Det har varit svårt att undersöka frågan, eftersom det är omöjligt att få fram statistik på det här området. Detta är nämligen inget område som man för statistik på. Det är JämO som ser att detta blir vanligare. LO:s rättsskydd får också in allt fler sådana här fall. Det finns en tydlig tendens.

Jag tror inte att detta kan lagstiftas bort. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi använder oss av de regler, de möjligheter som vi har att försvåra den här könsdiskrimineringen, som i dag får ett allt starkare fäste på vår arbetsmarknad.

Det är i det sammanhanget och mot den bakgrunden som jag har ställt frågan till statsrådet. När man går igenom EU:s direktiv – och nu talar jag om direktivet 92/85 EEG av den 19 oktober 1992 – märker man att hela andemeningen är att åtgärder skall vidtas för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, som nyligen har fött barn och som ammar. Direktivet avser de gravida arbetstagarna, arbetstagare som ammar och arbetstagare som nyligen har fött barn, såsom denna grupp definieras i nationell lagstiftning eller praxis. Den definitionen måste enligt min uppfattning motsvara just de personer som är föräldralediga.

Det finns då ett förbud mot uppsägning, och ett sådant har vi också i dag i Sverige. Men det finns också en bestämmelse som säger att om en

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

arbetstagare sägs upp skall arbetsgivaren lämna en uttömmande – jag säger *uttömmande* – skriftlig motivering för detta.

Anf. 111 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Förbudet mot uppsägning gäller förstås att man inte kan säga upp en kvinna på grund av att hon råkar vara gravid. Däremot kan man säga upp en kvinna som är gravid om denna kvinna är sist anställd och därmed står sist i turordningen vid uppsägning på grund av arbetsbrist. Det normala är att den som är sist anställd också får sluta först. Om den som är sist anställd är gravid eller råkar vara sjuk får den personen ändå sluta på företaget, i förvaltningen eller var denna nu jobbar. Det är lika för alla.

I en sådan situation som vi har haft på 90-talet då 100 000-tals människor har blivit uppsagda, vore det konstigt om inte flera personer som var sjuka, föräldralediga eller gravida blev uppsagda på grund av att det var deras tur i turordningen.

Om man däremot gör undantag från turordningen genom avtal mellan arbetsgivaren och exempelvis fackklubben på företaget och säger att en gravid kvinna som också kommer att vara föräldraledig flyttas i turordningen så att hon åker ut är det en helt annan sak. Då gör man sig också skyldig till ett brott mot både jämställdhetslagen och lagen om anställningsskydd. Det finns också exempel på att man i Arbetsdomstolen klart och entydigt har ansett att ett sådant avtal strider mot både LAS och mot jämställdhetslagen och att det därför är ogiltigt.

Vi har mycket starka regler. Problemet kan ändå bli – jag skall inte säga att det aldrig har hänt – att bevisa att man har blivit uppsagd på grund av att man var gravid. Det kan finnas sådana fall, men hittills har något sådant fall inte prövats i domstol.

Anf. 112 INGRID BURMAN (v)

Herr talman! Statsrådet har naturligtvis rätt i att förbudet avser uppsägning på grund av graviditet eller för att man nyss har fött barn. Naturligtvis kommer kvinnor även i framtiden att sägas upp till följd av arbetsbrist när de står i turordning för det.

Med min fråga vill jag dock påstå att den svenska lagstiftningen inte stämmer överens med EU-direktivet. Där stadgas nämligen att gravida kvinnor och föräldralediga enligt definitionen har rätt till en uttömmande skriftlig motivering. Enligt min mening är motiveringen arbetsbrist inte uttömmande. Enligt min mening har man gjort en miss i den svenska lagstiftningen och man bör rätta till det i det preventiva syftet att man skall ålägga arbetsgivaren att i de här fallen ha en uttömmande skriftlig motivering. Det skulle också vara till hjälp vid problemet med bevisningen.

Anf. 113 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! I 9 § lagen om anställningsskydd står att arbetsgivaren skall uppge de omständigheter som åberopas som grund för uppsägningen. Lunning, en av de jurister som är kunnig på det här området, säger i en kommentar till LAS att arbetsgivaren skall redogöra för de

närmare omständigheterna som ligger bakom uppsägningen och göra det så klart som möjligt. Det finns alltså en ovillkorlig rättighet för arbetstagaren att begära och få en uttömmande beskrivning av varför denne blev uppsagd.

Svar på frågor

Samtidigt kan sägas

att man som arbetstagare också har rätt att säga att man inte vill ha någon skriftlig motivering till varför man fick gå. Det som står på papperet gynnar inte arbetstagaren när denne skall söka en ny anställning och då kan man avstå från motiveringen.

Jag vill påstå att vi har en mycket bättre rättighetslagstiftning gentemot individen. Man kan få det precis som man vill ha det. Den svenska lagstiftningen är mycket bättre än EG-rätten.

Anf. 114 INGRID BURMAN (v)

Herr talman! Statsrådet vet liksom jag att i den praktiska verkligheten är det så att om man sägs upp från sitt arbete och får en skriftlig motivering så anges i regel arbetsbrist. Det åligger arbetstagaren att känna till sina rättigheter och att man skall begära en utförlig motivering.

EU-direktivet – det direktiv som Sverige såsom stat har förbundit sig att följa – säger att just gravida kvinnor och kvinnor som nyss har fött barn har ett högre skyddsvärde. Vi ser riskerna att man diskriminerar dem och ålägger arbetsgivaren att göra en uttömmande skriftlig motivering, där man faktiskt anger de sakliga skälen.

Jag vet att både statsrådet och jag värnar om den här sakliga grunden. Jag tror faktiskt att det hittills har varit en miss i svensk lagstiftning att vi inte har uppmärksammat det här. Jag ser nu när problemen växer att det är dags att åtgärda det här.

Anf. 115 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Vi har en mycket bättre regel, och det är viktigt att komma ihåg det. En löntagare har rätten på sin sida, och man kan säga till sin arbetsgivare att man vill ha en uttömmande motivering av på vilka grunder man har blivit uppsagd. Arbetsgivaren har en skyldighet att uppfylla denna begäran.

Som människa och individ har man faktiskt också en annan rättighet. Om man som arbetstagare på något sätt har gjort något som man egentligen inte borde ha gjort och på den grunden har fått sparken kan man säga till arbetsgivaren att man inte vill ha något skriftligt intyg. Då får arbetsgivaren inte skriva något intyg, och det tycker jag är en fantastisk styrka i våra regler. Vi skall inte använda EU för att försämra vår arbetsrätt. Vi skall väl använda de regler som är bäst.

Anf. 116 INGRID BURMAN (v)

Herr talman! Jag delar statsrådets uppfattning om att vi inte skall försämra den lagstiftning vi har uppnått. Vi skall förstärka den, och det skall vi göra genom att införa ett EU-direktiv. Detta EU-direktiv säger att när en arbetsgivare säger upp en gravid eller en föräldraledig kvinna skall man göra en uttömmande skriftlig motivering. Detta gäller för den delen också män, om vi har en definition i enlighet med svensk praxis

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

där män kan vara lediga. Jag vet dock inte hur man ställer sig i fallet med nyfödda barn.

Arbetstagaren skall givetvis kunna säga att denne inte vill ha en motivering. Men vi skall lägga skyldigheten där den hör hemma, dvs. på arbetsgivaren. Det är arbetsgivaren som vidtar den aktiva åtgärden att säga upp individer. Då uppfyller man enligt min mening EU:s direktiv.

Anf. 117 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Vi uppfyller redan nu EU-direktivet med råge, så vi tänker inte föreslå några lagändringar.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1995/96:103 om beaktande av barns situation vid beslut om uppehållstillstånd

Anf. 118 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Karin Pilsäter har frågat mig vilka åtgärder jag planerar för att säkerställa att barnens situation sätts i centrum när beslut om uppehållstillstånd skall fattas.

Enligt Karin Pilsäter har tidigare utvärderingar och nu aktuella fall visat att barns situation och personliga skäl för uppehållstillstånd i Sverige inte har vägt lika tungt som andra faktorer när det gäller beslut om barnens och deras föräldrars uppehållstillstånd.

Under senare tid har barnens speciella situation kommit att belysas i massmedierna när föräldrarnas ansökan om uppehållstillstånd har prövats.

Enligt min mening skall grundprincipen om barnets bästa alltid beaktas. Samtidigt finns andra intressen som också måste beaktas och som är åtminstone lika viktiga vid en helhetsbedömning. Hit hör övergripande samhällsintressen som samhällets behov av att faktiskt kunna reglera invandringen.

Jag anser att Sverige i väsentliga avseenden redan nu lever upp till barnkonventionens bestämmelser. Den flyktingpolitiska kommittén har i sitt betänkande "Svensk flyktingpolitik i ett globalt perspektiv" (SOU 1995:75) föreslagit vissa förändringar för att utlänningslagstiftningen ännu bättre skall överensstämja med barnkonventionen.

Remisstiden för kommitténs betänkande har nyligen gått ut. Jag avser att i mars 1996 återkomma till riksdagen med en proposition om den framtida flyktingpolitiken som också inkluderar förbättringar när det gäller vår uppfyllelse av barnkonventionen.

Anf. 119 KARIN PILSÄTER (fp)

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret.

Det är klart att man ser fram emot de förslag som kan komma i den propositionen. Den bärande tanken i barnkonventionen är just att alla beslut som rör ett barn skall baseras på principen om barnets bästa. Barnet är en individ med en egen situation och ett eget värde som skall

respekteras för sin egen skull. Barnet skall inte få en sämre situation på grund av de val föräldrarna har gjort eller den situation i samhället som föräldrarna befinner sig i. Varje land är skyldigt att göra vad det kan för att uppfylla det både när det gäller lagstiftning och administrativa åtgärder.

Vi har också tidigare fått höra att regeringen avser att skaffa sig redskap för att kunna gripa in mer i rättstillämpningen osv. Jag hoppas att man avser att man skall ha en skyldighet att sätta barnens egna skäl för uppehållstillstånd i centrum. Jag tror nämligen att det är fel som ministern säger i sitt svar att Sverige redan lever upp till det här åtagandet. Vi gör det i vissa fall.

Det är dock uppenbart enligt t.ex. den s.k. praxisutredningen som kom våren 1994 – en rapport från Socialstyrelsen och Invandrarverket – att det i alltför många fall inte är på det här sättet. Barnens egna skäl beaktas inte utan de betraktas mera som tillbehör till de vuxna.

Man vet inte ens hur många barn som finns gömda eller avvisas. Man går hela tiden på de vuxna. Det är inte barnets egna behov som har varit avgörande för bedömningen.

Då måste det ankomma på regeringen och invandrarministern att göra något för att åstadkomma att de myndigheter som tillämpar de lagar som finns också tillämpar principen om att det är barnens egen situation som skall sättas i centrum.

Anf. 120 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Jag skall notera några av de förändringar som den flyktingpolitiska kommittén har tagit upp för att belysa det vi pratar om.

För det första bör barn som tas i förvar få rättshjälpsbiträde direkt. Så har det inte varit förut. Det är också ett sätt att ge en person som är juridiskt kunnig och kompetent en möjlighet att försvara barnet och förklara barnets egna skäl till att få stanna i Sverige. Det är en sådan fråga. Jag tycker att det är fullständigt rimligt att ordentligt fundera över på vilket sätt man bättre skall kunna ta till vara barns rättigheter.

För det andra har vi i Sverige tillämpat regeln att man har varit barn om man varit under 16 år. I konventionen står det 18. Man föreslår att vi skall följa den regeln. Först efter att barnet fyllt 18 år skall det betraktas som vuxet. Vi avser att föreslå en förändring av våra bestämmelser i den kommande propositionen.

För det tredje föreslås att vi bör överväga att öppna en möjlighet för tidsbegränsat uppehållstillstånd. Det kan behövas exempelvis för att en faderskapsutredning skall kunna genomföras, så att man skall kunna få reda på vem som är pappa till ett barn som finns i Sverige och inte bara avvisa personerna.

För det fjärde bör den som är förordnad som offentligt biträde för ett ensamt barn vara barnets ställföreträdare också i det ärende förordnandet avser. En vuxen kan exempelvis också finnas med.

SIV – alltså Invandrarverket – bör följa upp sina rutiner för hörande av barn, så att barnen får en självständig möjlighet att föra fram sin sak. Det ökar också förutsättningarna för barnen att muntligt kunna få be-

Prot. 1995/96:22
14 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

---

rätta hur det är. Samtidigt ser vi att det kan vara väldigt svårt och farligt för barnet. Om mamma och pappa har sagt *en* sak och barnet säger en

Svar på frågor

annan sak kan barnet hamna i en svår sits. Det

är inga lätta frågor.

Det finns en del andra saker också, men här finns ett antal frågor som vi bör titta väldigt noga på. På vilket sätt skulle vi kunna vara bättre på att ta vara på barns rättigheter i dessa avseenden?

Jag vidhåller ändå att vi i de stora och väsentliga frågorna har en god tillämpning av barnkonventionen.

Anf. 121 KARIN PILSÄTER (fp)

Herr talman! Jag tycker att många av förslagen är bra. Vi skall givetvis titta på dem när de kommer. Vi från Folkpartiets sida tycker inte att man skall sätta barn i fängelse över huvud taget, men det är ju bättre om de får ett eget biträde om de nu skall vara där.

I de allra flesta fall finns ingenting i den befintliga lagstiftningen som hindrar den myndighet som jobbar med frågan att sätta sig i barnets egen situation.

I min fråga refererade jag till Chrisen Fernando, vars situation vi egentligen inte skall diskutera. I det fallet har man inte beaktat barnens egen situation. Det är inte de som har valt föräldrarnas arbetssituation. De har under åtta år levt precis som alla andra invandrarbarn hemma i Norsborg. De har vuxit upp precis som sina grannar och skolkamrater. Men det är inte den situationen utan föräldrarnas situation som har vägt tyngst.

Det finns en lång rad andra exempel på att barnens egen situation inte har vägt tyngst, utan det har varit de vuxnas, trots att det inte finns någonting i lagarna som säger att man måste tillämpa dem på det viset.

Anf. 122 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Jag tycker precis som Karin Pilsäter att det är viktigt att vi lever upp till de konventioner vi undertecknar. Jag utgår från att Karin Pilsäter tycker att det är viktigt att leva upp till alla konventioner – även de konventioner som reglerar ambassadanställd personals villkor och de förutsättningar under vilka de kan få vistats i annat land. Det finns konventioner som reglerar också detta, som vi har skrivit under. Vi är skyldiga att följa dem.

Det gäller människor som finns på ett annat lands territorium. Det gäller svenskar i andra länder. Det gäller andra länders medborgare i Sverige. De konventionerna gäller faktiskt också. Vi kan inte säga att det helt plötsligt bara är barnkonventionen som gäller och att vi kan strunta i de andra. Så enkelt är det faktiskt inte. Vi måste se till helheten.

Jag vill gärna upprepa att vi måste ha en reglerad invandring. Just det kravet tar över emellanåt. Det måste det göra fortsättningsvis också. Det är alldeles uteslutet att barnet eller barnfamiljen bestämmer om de skall få stanna i Sverige eller inte. Det är regering och riksdag som gör det.

Anf. 123 KARIN PILSÄTER (fp)

Herr talman! Även om vi inte skall prata om en enskild familj vill jag poängtera att det inte handlar om utländska ambassadörer som har fått tjänstgöringen avbruten. Familjen har varit här och jobbat på helt andra villkor. Man har levt precis som alla andra invandrarfamiljer i norra Botkyrka och integrerats där på samma bra eller dåliga sätt.

Det kan inte vara av något övergripande samhällsintresse att några enstaka barn – inte bara denna familjs barn – inte skall få uppehållstillstånd. Det kan inte vara det övergripande samhällsintresset.

Därför menar jag att regeringen måste ge klarare direktiv för myndigheternas hantering. Vid sidan av de förändringar som kan komma i lagstiftningen måste man också i sin praktiska hantering sätta barnens egen situation i centrum – litet grand före föräldrarnas situation.

Anf. 124 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Jag skulle gärna vilja ställa en fråga till Karin Pilsäter som folkpartist. Jag får blanda in partipolitik fast jag inte tycker om det, men annars kommer vi att tjata så mycket om detta.

Varför ändrade inte Karin Pilsäters regering på dessa villkor? Ni satt i regering i tre år. Folkpartiet hade huvudansvaret för detta politikområde. Barnkonventionen skrev vi på innan dess, på den socialdemokratiska regeringens tid. Ni ändrade inte ett kommatecken.

Varför ändrade ni inte när ni hade chansen? Helt plötsligt har allt blivit så dåligt och så fel. Varför fixade ni inte det när ni satt i regering?

Anf. 125 KARIN PILSÄTER (fp)

Herr talman! I likhet med statsrådet Blomberg tycker jag att det var ett ganska fänigt sätt att bedriva debatt på. Vad jag har gjort, vilket jag också tror har framgått ganska tydligt för åhörarna, är att jag har refererat till de utredningar som faktiskt plockades fram under 1994. Man konstaterade där just att praxis har skärpts och att barnens situation inte har beaktats tillräckligt tydligt.

När man ser att en sak inte fungerar är det såvitt jag förstår läge att börja ta tag i den. Jag kritiserar givetvis inte den nuvarande regeringen för att vi har hamnat där vi har hamnat. Jag ställer frågan om det inte måste ankomma på regeringen att försöka göra någonting åt situationen och försöka få fram bättre förslag. Ni har tydligen en del på gång. Måste man inte också jobba för att barnens situation skall sättas i centrum när det gäller den praktiska hanteringen?

Uppenbarligen delar inte statsrådet min uppfattning i den frågan. Vi tycker uppenbarligen olika.

Anf. 126 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Jag delar helt den uppfattningen. Jag vill påstå att vi tillhör de som är bäst i världen på att tillämpa barnkonventionen. Vid en granskning som gjordes tidigare av hur Sverige följde konventionen fick vi *en* anmärkning. Den gällde att vi inte hade 18-årsgräns utan 16-årsgräns. Den skall vi nu ta bort.

Prot. 1995/96:22

14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det är väldigt viktigt att vi fortsätter reformera vår egen lagstiftning så, att vi bättre än vad som faktiskt är fallet nu lever upp till barnkonventionens intentioner. Det finns vissa saker som vi bör ändra, och de skall vi också ändra på.

Men jag kan ändå inte komma ifrån uppfattningen att det är litet dubbelspel och hyckleri från Folkpartiets sida. Man undrlåter att göra en massa saker när man själv kan, och sedan hamnar man i en situation då man ställer andra till svars för det man rimligen borde gjort själv. Jag frågar mig varför. Det är väl en rimlig fråga?

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1995/96:101 om krigsmaterielexport

Anf. 127 Statsrådet JAN NYGREN (s)

Herr talman! Martin Nilsson har frågat mig om regeringen avser att fullfölja Mats Hellströms restriktiva politik avseende krigsmaterielexport till Mellanöstern.

Beslut i krigsmaterielexportfrågor fattas av regeringen. Ett enskilt statsråd får fatta sådana beslut endast i rutinbetonade ärenden.

Regeringen bedömer varje enskilt krigsmaterielexportärende med utgångspunkt från de krav som ställts upp i gällande riktlinjer. Där sägs att export bör medges endast om den bedöms erforderlig för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande eller i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärt, samt att den inte står i strid med principerna om målen för Sveriges utrikespolitik.

Av riktlinjerna följer vidare att det ankommer på regeringen att göra en totalbedömning av alla för ärendet betydelsefulla omständigheter med utgångspunkt från de nyss angivna grundläggande principerna. I denna prövning ingår också en möjlig distinktion mellan krigsmateriel för strid och övrig krigsmateriel.

Jag kan försäkra Martin Nilsson att man inte nalkas denna uppgift med något lättsinne. Regeringens inställning till krigsmaterielexport är restriktiv – en restriktivitet som återspeglas väl i de olika begränsningar som riktlinjerna ställer upp.

Jag har inte för avsikt att nu ta upp en diskussion om en eventuell förändring av riktlinjernas innehåll.

Anf. 128 MARTIN NILSSON (s)

Herr talman! Jag får tacka statsrådet Jan Nygren för svaret.

Min direkta avsikt med denna fråga har inte varit att statsrådet skall kommentera de riktlinjer som finns eller föreslå nya ändringar eller liknande, utan jag har valt att ställa frågan mer utifrån det som statsrådet talade om, nämligen totalbedömningen eller tolkningen av de riktlinjer som riksdagen har fastställt.

Utän att vara alltför djärv tror jag ändå att man kan konstatera att totalbedömningen och tolkningen av gällande lagar har skiftat mellan olika regeringar och olika statsråd.

När det gäller Mats Hellströms restriktiva vapenexportpolitik gentemot Mellanöstern är det klart att jag är medveten om att det inte är Mats Hellström som person som fattar beslut. Men Mats Hellström har ju gjort ett antal uttalanden i medierna och utåt i samhället som gör att man måste tro att han gjorde sig till något slags föredragande eller att han talade för regeringen i dessa frågor. Det intressanta är att Mats Hellström valde att tala om regionen Mellanöstern, dvs. att alla länder i Mellanöstern utgör en region. Han påpekade att det var en instabil region och att det fanns flera skäl som talade för att krigsmaterielexport till denna region inte borde äga rum, dels därför att det fanns diktaturer, dels därför att det rådde mer eller mindre skiftande respekt för mänskliga rättigheter, dels av kulturella skäl osv.

Det som i dag måste vara frågan och som jag gärna vill ha besvarad av statsrådet Nygren är om Mats Hellströms tolkning och det som jag förutsätter var regeringens tolkning ändrats på den här punkten. Gäller fortfarande synsättet att länderna i Mellanöstern är en region? Det är frågan om denna regeringens tolkning som jag gärna vill ha ett svar på.

Anf. 129 Statsrådet JAN NYGREN (s)

Herr talman! Det är framför allt de s.k. Gulfländerna som vi diskuterar, dvs. de länder som har en kustremsa mot Gulfen.

Svaret på Martin Nilssons fråga är nej. Men jag tycker också att det är viktigt att reda ut vad Mats Hellström faktiskt har sagt. Den mening som återgavs i frågan härrör sig från en intervju i Svenska Freds, och jag skall inte gå in på de närmare omständigheterna kring detta. Men det som är intressant i slutändan är trots allt vad Mats Hellström har sagt i den svenska riksdagen, dvs. i denna talarstol.

Han besvarade en fråga den 18 oktober 1994 och sade då: ”Med hänsyn till rådande säkerhetspolitiska läge i Mellanösternområdet avser jag att föreslå regeringen att inte ge tillstånd för ny vapenexport till området.

Detta föranledde ytterligare en fråga någon månad senare, den 18 november. Svaret på denna fråga är mycket viktigt. Dåvarande ansvarigt statsråd säger nämligen: ”Mitt svar är detsamma nu som då: Med hänsyn till rådande säkerhetspolitiska läge i Mellanösternområdet avser jag att föreslå regeringen att inte ge tillstånd för ny vapenexport till området. För övrig krigsmateriel ställer riktlinjerna för krigsmaterielexport delvis annorlunda krav än vad som gäller beträffande krigsmateriel för strid. Detta beaktas vid prövningen av enskilda ärenden. Jag vill understryka att prövningen kommer att vara mycket restriktiv också när det gäller sådan export till Mellanösternområdet. Försvarsindustrin kan därför inte påräkna nya affärer med övrig krigsmateriel i denna region som något givet.”

Det innebar med andra ord inte något totalt förbud men däremot en restriktivitet. På denna punkt och med denna definition har regeringen sålunda inte ändrat uppfattning eller ändrat hållning utan har försökt och försöker efter förmåga att leva efter den inställning som här har redovisats.

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

Anf. 130 MARTIN NILSSON (s)

Herr talman! I våras konstaterade en företrädare för just Krigsmaterielinspektionen att man betraktar denna region, Gulfstaterna, som stängd för nya affärer även när det gäller övrig krigsmateriel. Det är möjligt att det var en felaktig tolkning av regeringens budskap.

Svar på frågor

Det är ändå viktigt att konstatera att Mats Hellström i medierna men också här i riksdagen drev en restriktiv linje. Det är min förhoppning att statsrådet Nygrens linje skall vara densamma i fråga om tolkningen och totalbedömningen även när det gäller övrig krigsmateriel.

Jag vill ställa en avslutande fråga om huruvida de principer som hittills varit vägledande för den rådgivande nämnden, dvs. konsensusprincipen, kommer att vara rådgivande fram till dess att den nya organisationen träder i kraft. Det finns nämligen partier i den rådgivande nämnden som har uttalat sig mot all krigsmaterielexport till Mellanösternområdet.

Anf. 131 Statsrådet JAN NYGREN (s)

Herr talman! Det kommer inte att ske några förändringar i den principen. Konsensus skall råda. Däremot kan det komma att ske förändringar när den nya organisationen träder i kraft, men det kan vi i så fall återkomma till.

Avslutningsvis tror jag att det är angeläget att påpeka att det naturligtvis är ansvarigt statsråd som anger tonen för Krigsmaterielinspektionen. Jag noterar att det händer, även om det inte är så ofta, att man inom KMI "beskylls" för att vara mer restriktiva än vad statsråden har varit. Jag får väl närmast betrakta detta som en tillgång.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1995/96:69 om Teknikens hus i Luleå

Anf. 132 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Herr talman! Margitta Edgren har frågat mig vilka initiativ jag tänker vidta för att minska osäkerheten om framtiden för verksamheten vid Teknikens hus i Luleå.

Låt mig först säga att utbildning i naturvetenskap och teknik är ett i hög grad prioriterat område från regeringens sida. Sverige lever i en mer internationell miljö än tidigare. Fler människor med kunskaper inom naturvetenskap och teknik behövs om Sverige skall kunna hävda sig internationellt. Här har skolan ett viktigt område att ta ansvar för. Många insatser görs också för att intressera elever, inte minst flickor, för utbildning i naturvetenskapliga och tekniska ämnen. Ett exempel på sådana insatser är det s.k. NOT-projektet, där Skolverket och Högskoleverket gemensamt arbetar för att öka ungdomars intresse och förutsättningar för naturvetenskapliga och tekniska studier. Inom ramen för

NOT-projektets verksamhet har en rad konferenser genomförts, viktiga skrifter producerats och ”ringar på vattnet” skapats.

Utvecklingsprojekt har startat på flera håll i landet, både på lokal och central nivå, för att stimulera barns och ungdomars intresse för teknik och naturvetenskap. I ett projekt har t.ex. syftet varit att bygga en kedja av samordnade aktiviteter från förskolan via hela grundskolan och gymnasiet ända till högskolan. Man har skapat ett pedagogiskt centrum för att bl.a. stödja lärarna och tillhandahålla lokaler och utrustning för verksamhet som inte kan bedrivas i skolan. I ett annat projekt har avsikten varit att i tävlingsform stimulera intresset för teknik och naturvetenskap och uppmuntra till självständigt problemlösande.

Regeringen har satsat på särskilda basårsplatser vid högskolor och komvux för studerande utan tillräcklig behörighet. Särskilda NT-platser för vuxenstuderande tillskapades i högskolan för 1995/96. Nationella resurscentrum för kemi och fysik har inrättats med universitetet som huvudman och skolan som huvudintressent. Det finns fler exempel på verksamheter i samverkan högskola-skola där finansiering skett på många olika sätt.

Jag tycker att det är angeläget att utvecklingsprojekt av olika slag kommer till stånd och utvecklas, gärna i samarbete med enskilda skolor och mellan skolor och högskolor. Det handlar om att både väcka elevernas intresse och att kunna erbjuda lärare fortbildning inom det naturvetenskapliga och tekniska området. Det är också värdefullt om olika projekt kan stimulera och berika varandra. Regeringen vill på olika sätt stödja detta arbete.

Många värdefulla insatser bedrivs vid olika teknik- och naturvetarcentrum, bl.a. när det gäller hur lärarfortbildning inom det här aktuella området kan utvecklas. Teknikens hus i Luleå, som startade 1988, är ett av dessa centrum. Teknikens hus har fr.o.m. budgetåret 1991/92 från regeringen erhållit ett specialdestinerat bidrag på 2,8 miljoner kronor för sin verksamhet. Regeringen ansåg i budgetpropositionen 1994/95 att det inte fanns skäl att särbehandla Teknikens hus utan ansåg att medel till verksamheten fr.o.m. budgetåret 1995/96 skulle ingå i de medel för fortbildning m.m. som Skolverket disponerar. Riksdagen fattade också detta beslut. Även för budgetåret 1995/96 har Teknikens hus i Luleå erhållit omfattande stöd från statens sida.

Det stöd som staten ger till lokalt utvecklingsarbete och lärarfortbildning sker vanligen genom Skolverket. Jag tycker att det är naturligt att så är fallet. Skolverket kan utifrån en övergripande helhetsbedömning och med kännedom om de olika verksamheternas kvalitet och inriktning bäst bedöma var stödet skall ges.

Jag vet att Teknikens hus i Luleå bedriver ett mycket värdefullt arbete. Och jag vill säga att det ligger i regeringens intresse att verksamheten kan fortsätta att utvecklas. Jag kommer själv att noga följa verksamheten och dess fortsatta utveckling.

Anf. 133 MARGITTA EDGREN (fp)

Herr talman! Jag delar helt uppfattningen om hur viktigt det är att på olika sätt uppmuntra olika insatser för att få fler ungdomar intresse-

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

rade av teknik så att de väljer tekniska grenar och linjer. Slutmålet är att vi skall få fler tekniker. Det är vi helt överens om. Jag tycker att det är jättebra att det finns många bollar samtidigt i luften.

Men då är det också viktigt att man genom att vara vag när det gäller en del av bidraget inte slår undan benen för en verksamhet som har funnits sedan 1988 och som har bygdens, Norrbottens kommuners, stöd.

En stor del av pengarna till Teknikens hus kommer, som jag sade, från Norrbottens kommuner. Man har även fått donationer från både små och större företag. Man har också själv tjänat pengar genom kaféverksamhet osv. Därutöver har man fått dessa örönmärkta 2,8 miljoner direkt från staten.

Nu är det Skolverkets uppgift att fördela pengarna i förhållande till andra ändamål. Jag vill klart säga att enligt min uppfattning har inte Skolverket skött sin uppgift. Man har varit vag och lämnat sena besked till Luleå. Budgetåret gick ut i juni. I Luleå fick man skriftligt besked i september om att man under det innevarande året fortfarande skulle få de 2,8 miljonerna. Man fick dessutom beskedet att detta absolut inte var någonting som man kunde vara säker på i fortsättningen.

Enligt svaret till mig skall ministern följa utvecklingen. Betyder det att det görs säkert att verksamheten inte går under utan att den kan utvecklas? Osäkerheten om basfinansieringen måste lyftas bort för att man skall kunna främja en utveckling av det pedagogiska arbetet. Det är ju ingen tillfällighet att högskolan i Luleå har flest flickor i sin tekniska utbildning.

Anf. 134 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Herr talman! Vi är nu i den ganska lyckliga situationen att vi har många olika projekt på gång och många av dessa är mycket bra och håller hög kvalitet. Det finns också många "hus" eller centrum som bedriver en mycket bra verksamhet. Det är mot den bakgrunden som man måste se att Teknikens hus i Luleå kanske inte skall särbehandlas när det gäller stöd i förhållande till andra viktiga projekt och naturvetenskapliga eller tekniska hus.

Som jag sade i mitt svar är det naturligtvis av stort intresse att verksamheten vid Teknikens hus i Luleå kan fortsätta, eftersom vi vet att man har nått ett mycket gott resultat och har ett mycket gott renommé. Jag kommer noga att följa den här frågan. Om man som Margitta Edgren beskriver får besked väldigt sent och lever i stor osäkerhet är detta självfallet i sig ett stort problem som ingen önskar.

Anf. 135 MARGITTA EDGREN (fp)

Herr talman! Jag kan också ta upp att Teknikens hus i Luleå har ca 600 besök per dag och 170 000 besök per år, vilket är detsamma som för vilket museum som helst i Stockholm. Så det är ju inte fråga om någon liten pluttverksamhet.

I sitt hus har man alltifrån grupper av förskolebarn till pensionärer och hela spektrat för att vidga förståelsen och öka lusten för teknik. Detta är ju ett föredöme och en modell som vi inte här skall bedöma

som likvärdigt med alla andra mer eller mindre tillfälliga projekt. Om nu ministern delar min uppfattning om att Teknikens hus i Luleå är ett föredöme och en modell, bör ju detta också ha en effekt i det budgetarbete som skall ske framåt hösten.

Anf. 136 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Herr talman! Jag delar uppfattningen att Teknikens hus i Luleå på många sätt är ett föredöme och en modell. Men lyckligtvis är det inte den enda modellen, och vi skall vara glada för att det sprider sig till allt flera håll. Det är naturligtvis väsentligt att staten ger stöd på olika sätt för att uppmuntra verksamheten och se till att den utvecklas. Men som Margitta Edgren vet har inte staten några hemliga dolda penningreserver att plocka ur, utan det är ett prioriteringsarbete som måste till.

Jag upprepar att jag kommer att följa utvecklingen och verksamheten. Det ligger i regeringens intresse att verksamheten kan fortsätta.

Anf. 137 MARGITTA EDGREN (fp)

Herr talman! Till sist: Jag utgår då ifrån att de olika projekten och Teknikens hus kommer att utvärderas för att man skall kunna se om de syften som man tänkte sig 1988 har uppnåtts. Jag utgår också ifrån att man gör samma bedömning av de andra projekt som pågår och som kommer till. Därmed kan man ge en ”input” till Teknikens hus. Om det är någonting som man måste ändra på, då har man möjlighet att göra det. Den osäkerhet som finns om basfinansieringen är ju inte bra för den verksamhet som man hitintills har bedrivit så oerhört framgångsrikt.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1995/96:109 till skatteutskottet

Motioner
1995/96:T28–30 till trafikutskottet
1995/96:A2–A10 till arbetsmarknadsutskottet

25 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 1995/96:KU7
Socialutskottets betänkanden 1995/96:SoU1 och SoU2
Kulturutskottets betänkanden 1995/96:KrU3 och KrU5
Jordbruksutskottets betänkanden 1995/96:JoU1–JoU3

Prot. 1995/96:22
14 november

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:22
14 november

---

26 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Förslag
1995/96:TK1 Skrivelse från talmanskonferensen med förslag till reform av spörsmålsinstitutet

27 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställdes

den 10 november

1995/96:23 av *Mats Odell* (kds) till finansministern om hushållstjänster

Interpellationen redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 21 november.

28 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställdes

den 10 november

1995/96:105 av *Juan Fonseca* (s) till arbetsmarknadsministern om åtgärder mot företag som inte anställer invandrare

1995/96:106 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Anna Hedborg om jämställdhetsgranskning av det nya pensionsystemet

1995/96:107 av *Ulla Hoffmann* (v) till utbildningsministern om barn-tillägg för vuxenstuderande

den 13 november

1995/96:108 av *Göthe Knutson* (m) till statsrådet Ylva Johansson om spridning av nazistsymboler i skolorna

Frågorna redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 21 november.

29 § Kammaren åtskildes kl. 16.57.

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

Prot. 1995/96:22
14 november

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Anmälan om entledigande av statsråd, m.m.....	1
3 § Meddelande om svar på interpellation	1
4 § Svar på fråga 1995/96:67 om EU-domstolens dom om könskvotering	2
Anf. 1 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	2
Anf. 2 INGER SEGELSTRÖM (s)	3
Anf. 3 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	4
Anf. 4 INGER SEGELSTRÖM (s)	4
5 § Svar på fråga 1995/96:104 om hets och våld mot homo- sexuella.....	4
Anf. 5 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	4
Anf. 6 KARIN PILSÄTER (fp).....	5
Anf. 7 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	6
Anf. 8 KARIN PILSÄTER (fp).....	6
Anf. 9 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	6
Anf. 10 KARIN PILSÄTER (fp).....	7
6 § Svar på fråga 1995/96:88 om socialtjänstens möjligheter till tvång	7
Anf. 11 Socialminister INGELA THALÉN (s)	7
Anf. 12 GÖTE JONSSON (m).....	8
Anf. 13 Socialminister INGELA THALÉN (s)	9
Anf. 14 GÖTE JONSSON (m).....	9
Anf. 15 Socialminister INGELA THALÉN (s)	9
Anf. 16 GÖTE JONSSON (m).....	10
Anf. 17 Socialminister INGELA THALÉN (s)	10
Anf. 18 GÖTE JONSSON (m).....	10
Anf. 19 Socialminister INGELA THALÉN (s)	10
7 § Svar på fråga 1995/96:94 om ökning av antalet profes- surer	11
Anf. 20 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	11
Anf. 21 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c)	11
Anf. 22 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	12
Anf. 23 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c)	12
8 § Svar på fråga 1995/96:91 om kodressörer och djurhäl- san	12

Prot. 1995/96:22
14 november

Anf. 24 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	12
Anf. 25 PATRIK NORINDER (m)	13
Anf. 26 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	14
Anf. 27 PATRIK NORINDER (m)	14
Anf. 28 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	14
Anf. 29 PATRIK NORINDER (m)	15
Anf. 30 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	15
Anf. 31 PATRIK NORINDER (m)	15
Anf. 32 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	16
Anf. 33 PATRIK NORINDER (m)	16
9 § Svar på fråga 1995/96:82 om FN:s barnkonvention	16
Anf. 34 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)	16
Anf. 35 ULLA HOFFMANN (v)	17
Anf. 36 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)	18
Anf. 37 ULLA HOFFMANN (v)	18
Anf. 38 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)	18
Anf. 39 ULLA HOFFMANN (v)	19
10 § Svar på fråga 1995/96:99 om nedsatt sjukpenning	19
Anf. 40 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)	19
Anf. 41 LAILA BJURLING (s)	19
Anf. 42 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)	20
Anf. 43 LAILA BJURLING (s)	20
Anf. 44 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)	20
Anf. 45 LAILA BJURLING (s)	20
11 § Svar på fråga 1995/96:100 om folkpension för gifta pensionärer	21
Anf. 46 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)	21
Anf. 47 LAILA BJURLING (s)	21
Anf. 48 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)	22
Anf. 49 LAILA BJURLING (s)	22
Anf. 50 Statsrådet ANNA HEDBORG (s)	22
Anf. 51 LAILA BJURLING (s)	23
12 § Svar på fråga 1995/96:60 om FN och ungdomarna	23
Anf. 52 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	23
Anf. 53 ANDERS YGEMAN (s)	24
Anf. 54 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	24
Anf. 55 ANDERS YGEMAN (s)	25
13 § Svar på fråga 1995/96:70 om äldreminister	25
Anf. 56 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	25
Anf. 57 ROSE-MARIE FREBRAN (kds)	25
Anf. 58 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	26
Anf. 59 ROSE-MARIE FREBRAN (kds)	26

Prot. 1995/96:22
14 november

Anf. 60 Statsminister INGVAR CARLSSON (s).....	26
Anf. 61 ROSE-MARIE FREBRAN (kds).....	27
Anf. 62 Statsminister INGVAR CARLSSON (s).....	27

**14 § Svar på fråga 1995/96:76 om arbetshandikappades
möjligheter till arbete 27**

Anf. 63 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	27
Anf. 64 EVA BJÖRNE (m).....	27
Anf. 65 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	28

**15 § Svar på fråga 1995/96:78 om ersättningen till sjömän
från a-kassa 29**

Anf. 66 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	29
Anf. 67 STEN ANDERSSON (m).....	29
Anf. 68 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	29
Anf. 69 STEN ANDERSSON (m).....	30
Anf. 70 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	30
Anf. 71 STEN ANDERSSON (m).....	30
Anf. 72 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	30
Anf. 73 STEN ANDERSSON (m).....	30
Anf. 74 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	31

**16 § Svar på fråga 1995/96:98 om utnyttjandet av arbets-
marknadspolitiska åtgärder 31**

Anf. 75 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	31
Anf. 76 ROSE-MARIE FREBRAN (kds).....	31
Anf. 77 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	32
Anf. 78 ROSE-MARIE FREBRAN (kds).....	32
Anf. 79 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	33
Anf. 80 ROSE-MARIE FREBRAN (kds).....	33
Anf. 81 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	33
Anf. 82 ROSE-MARIE FREBRAN (kds).....	33
Anf. 83 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	34
Anf. 84 TREDJE VICE TALMANNEN.....	34
Anf. 85 ROSE-MARIE FREBRAN (kds).....	34

Anf. 86 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	34
17 § Svar på fråga 1995/96:87 om stöd till organisationer som verkar för mänskliga rättigheter i Chile	34
Anf. 87 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	34
Anf. 88 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	35
Anf. 89 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	36
Anf. 90 ELISA ABASCAL REYES (mp).....	36
18 § Svar på fråga 1995/96:81 om judar från f.d. Sovjetun- ionen.....	37
Anf. 91 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	37
Anf. 92 RIGMOR AHLSTEDT (c).....	38
Anf. 93 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	38
Anf. 94 RIGMOR AHLSTEDT (c).....	39
Anf. 95 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	39
Anf. 96 RIGMOR AHLSTEDT (c).....	40
19 § Svar på fråga 1995/96:83 om rättstillämpningen i ut- länningsärenden.....	40
Anf. 97 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	40
Anf. 98 ULLA HOFFMANN (v)	40
Anf. 99 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	41
Anf. 100 TREDJE VICE TALMANNEN.....	42
Anf. 101 ULLA HOFFMANN (v)	43
Anf. 102 TREDJE VICE TALMANNEN.....	43
Anf. 103 ULLA HOFFMANN (v)	43
Anf. 104 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	43
Anf. 105 ULLA HOFFMANN (v)	43
Anf. 106 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	44
Anf. 107 ULLA HOFFMANN (v)	44
Anf. 108 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	44
20 § Svar på fråga 1995/96:95 om anställningsskyddet för gravida.....	44
Anf. 109 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	44
Anf. 110 INGRID BURMAN (v)	45
Anf. 111 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	46
Anf. 112 INGRID BURMAN (v)	46
Anf. 113 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	46
Anf. 114 INGRID BURMAN (v)	47
Anf. 115 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	47
Anf. 116 INGRID BURMAN (v)	47
Anf. 117 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	48
21 § Svar på fråga 1995/96:103 om beaktande av barns situation vid beslut om uppehållstillstånd	48

Anf. 118 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	48
Anf. 119 KARIN PILSÅTER (fp).....	48
Anf. 120 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	49
Anf. 121 KARIN PILSÅTER (fp).....	50
Anf. 122 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	50
Anf. 123 KARIN PILSÅTER (fp).....	51
Anf. 124 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	51
Anf. 125 KARIN PILSÅTER (fp).....	51
Anf. 126 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	51
22 § Svar på fråga 1995/96:101 om krigsmaterielexport.....	52
Anf. 127 Statsrådet JAN NYGREN (s)	52
Anf. 128 MARTIN NILSSON (s)	52
Anf. 129 Statsrådet JAN NYGREN (s)	53
Anf. 130 MARTIN NILSSON (s)	54
Anf. 131 Statsrådet JAN NYGREN (s)	54
23 § Svar på fråga 1995/96:69 om Teknikens hus i Luleå	54
Anf. 132 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	54
Anf. 133 MARGITTA EDGREN (fp).....	55
Anf. 134 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	56
Anf. 135 MARGITTA EDGREN (fp).....	56
Anf. 136 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	57
Anf. 137 MARGITTA EDGREN (fp).....	57
24 § Hänvisning av ärenden till utskott	57
25 § Förnyad bordläggning.....	57
26 § Bordläggning.....	58
27 § Anmälan om interpellation	58
1995/96:23 av <i>Mats Odell</i> (kds) till finansministern om hushållstjänster	58
28 § Anmälan om frågor	58
1995/96:105 av <i>Juan Fonseca</i> (s) till arbetsmarknadsmin- nistern om åtgärder mot företag som inte anställer invand- rare	58
1995/96:106 av <i>Ulla Hoffmann</i> (v) till statsrådet Anna Hedborg om jämställdhetsgranskning av det nya pensionsys- stemet	58
1995/96:107 av <i>Ulla Hoffmann</i> (v) till utbildningsministern om barn tillägg för vuxenstudier	58
1995/96:108 av <i>Göthe Knutson</i> (m) till statsrådet Ylva Jo- hansson om spridning av nazistsymboler i skolorna	58
29 § Kammaren åtskildes kl. 16.57.....	58

Prot. 1995/96:22
14 november